

ลักษณะการรักษาไม่หลายรูปแบบ บ้างอ่านค่าา บ้างให้คั่นนำต้มراكไม้ บ้างให้ทำนุญเลี้ยงคนหรืออาจทำพิธีกรรมเข้าทรงแล้วพึงจะบอกว่าต้องทำอะไร ลักษณะความเชื่อแบบนี้ต่อพื้นที่ยังมีใช้อยู่ในปัจจุบัน คนแต่ก่อนแก่จะบอกถูกหลานว่า หากจะเข้าไปใช้พื้นที่ตรงนั้นตรงนี้ต้องขออนุญาต โตะนั้น โตะนี้ก่อน

นอกจากการขออนุญาตต่อโตะที่ดูแลพื้นที่แล้ว ยังมีข้อห้าม ข้อปฏิบัติในการใช้พื้นที่ป่า ภูเขา ที่คุณแต่ก่อนแก่บอกถูกหลาน ดังนี้

ห้ามค่าท่อสัตว์ที่มากินพืชที่เพาะปลูก ห้ามพุดท้าทายสัตว์ป่า ห้ามทำร้ายหรือฆ่าสัตว์ ห้ามขึ้นเยี่ยมตามแหล่งน้ำ ห้ามขึ้นเยี่ยมไว้ไม่ให้กลับ

ชาวบ้านผู้หนึ่งเล่าว่า ครั้งหนึ่งขณะทำงานในสวนบนภูเขา ตนได้พุดท้าทายว่า ขอให้หมูป่ามาเดอะ จะเดะให้หมูเดะสักครู่ก็มีหมูป่าหลายตัววิ่งเป็นแคลมจากไหนไม่รู้ วิ่งมาตัดหน้าตันอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความตกใจและหวาดกลัวและนึกได้ว่าเมื่อสักครู่ตนได้พุดท้าทายไว้ ทำให้หมูคิดถึงคำที่ผู้หลักผู้ใหญ่เคยบอกว่าหากเข้าป่าห้ามให้พุดท้าทายสัตว์ต่างๆ

ในอดีต บ่มอ จะเป็นที่การพนับถือของชาวบ้านมาก เพราะนอกจากมีความรู้เกี่ยวกับป่า เกี่ยวกับผี แล้ว บ่มอยังมีความรู้ ความสามารถอื่นๆ อีก เช่น การรักษาโรคภัย ไข้เจ็บต่างๆ และการดูถูกษ์ ดูยาม ตำแหน่งของบ่มอนั้นจะสืบทอดตามสายตระกูล แต่ก็ไม่ได้จำกัดความรู้ ให้รวมของเรียน มาของความรู้ก็ได้ แต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะประสบความสำเร็จ เพราะอาจขาดคุณสมบัติอื่นที่เหมาะสม ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ความรู้ จึงจะสืบทอดไปสู่คนนั้นได้ และการสืบทอดตกไปอยู่ที่คนใกล้ชิดหรือคนที่ติดตามบ่มอเป็นประจำ

การจับจองที่ดิน

การจับจองเอาที่ดินที่ยังไม่มีเจ้าของมาครอบครองส่วนใหญ่ มักเป็นพื้นที่ป่าห่างไกลจากหมู่บ้าน โดยชาวบ้านจะสมัครพรรคพวงไปบุกเบิกพื้นที่ป่า โคลนไม้ใหญ่ ทางป่า ผาดโข แล้วเพาะปลูก

มีหน่วยการนับพื้นที่บุกเบิกเรียกว่า ชา莫เจาะ [semojok] ซึ่งแปลว่า “ปัก” มีหลักเกณฑ์การวัดดังนี้ จุดเริ่มอยู่ที่ยอดเขาฯ วนสุดพื้นราบข้างล่างหรือจุดสายชำาระระหว่างทางจากจุดเริ่มต้นถึงจุดปลายทางนั้น ใช้ไม้ใหญ่เป็นเครื่องปงชี้อาณาเขต หากเทียบหน่วยการนับ ชา莫เจาะต่อหน่วยไร่แล้ว ปริมาณจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงโดยตลอด

เดิม ๑ ชา莫เจาะ เท่ากับ ๑๐๐ ไร่ ในปัจจุบัน ๑ ชา莫เจาะ เท่ากับ ๒๕ ไร่

การสืบทอดสิทธิการครอบครองเป็นการสืบทอดแบบพ่อสู่ลูกหรือหากมีการสัญญาตกลงกัน ระหว่างพรรคพวงที่บุกเบิกด้วยกันว่า หากคนใดคนหนึ่งไม่สามารถกันทำงานเปลี่ยนป่าให้เป็นสวนภายในระยะเวลาที่ตกลงกันที่อาจเป็นเวลา ๕ ปี เมื่อพ้นเวลาที่ตกลงแล้วกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นจะตกเป็นของสมาชิกที่เหลือทั้งหมด

ผู้บุกเบิกคนหนึ่งเล่าว่าในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้พารรคพวง ๙ คน ไปบุกเบิกจับจองที่ดินบนภูเขา ร่วมกันโคลนไม้ใหญ่ ทางป่า ผาดโข เพาะปลูกยาง ระหว่างนั้น จะสร้างกระหอมที่พักชั่วคราวอยู่ร่วมกันเมื่อ

หมวดส่วนบัญชีข่าวสาร ปลาเค็ม ก็จะลงเข้าไปบนบ้านทำงานตามปกติ แล้วรวมรวมข้าวปลาอาหารใหม่ นัดพรรคพากขึ้นเขาไปพัฒนาพื้นที่ใหม่หรืออาจจะตกลงกันไปทำงานบนพื้นที่บุกเบิกเดือนละ ๕ วัน ตอนเป็นหัวหน้ามีสิทธิ์สามารถเลือกพื้นที่ของตนเองก่อน

ที่ดินบนภูเขาบ้างก็เป็นที่เสมอ กัน บ้างมีก้อนหินใหญ่ พื้นที่ที่ดีต้องเป็นที่ไม่ชั้นมาก ใกล้ลำธาร การทำงานบุกเบิกป่าเป็นงานที่หนักมาก ตื่นเช้าขึ้นมาต้องทำงาน เย็นก็หยุด กลางคืนมีแต่ความมืด ได้ยินเสียงสิงสาราสัตว์ต่างๆ นานา คนที่เข้าไปบุกเบิก ก็จะเป็นคนจาก ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งพวกร่วม ขบวนการคือผู้ที่อยู่ในพื้นที่อยู่แล้วจะประกาศให้ผู้อื่นทราบว่าที่ตรงนี้เข้าจับของ พวกรหารก็คือคนในพื้นที่ ที่ได้ไปเป็นพวกร เช่น พวกรเกลที่เมื่อปลดประจำการแล้วก็จะขอสิทธิพิเศษกับนายพวกรหารซึ่งผู้ใหญ่เพื่อมาจับของพื้นที่ เช่น ต้องการที่ดิน ๑ แปลง ก็จะไปพูดคุยกับผู้ใหญ่ว่าอย่างจะขอที่ดินสักแปลง ผู้บังคับบัญชา ก็จะออกหนังสือให้โดยการใช้สิทธิพิเศษ

บางคนถอดใจ ไม่สู้ก็มี กว่าจะสำเร็จローンยางที่ปลูกโดยต้องอดทนจริง บ้างคนยาง โตเท่าแขนอีกไม่กี่ปีก็ได้กรีดแล้ว ช้างป่าลงมาเหยียบต้นยางตายเกื่องหมดก็มี ดังนั้น ใจต้องสูจิริงๆ จึงจะสำเร็จ เพราะเมื่อยางต้นโดยก็กรีดมีรายได้ ก็สบาย

ส่วนใหญ่แล้วเมื่อยางโตจนกรีดได้แล้ว จึงอพยพกันมาอยู่เป็นครอบครัวสร้างบ้านเป็นของตนเอง มีบ้างที่ไม่มาอยู่ก็จะสร้างกระท่อมให้ลูกจ้างอยู่

ในปัจจุบันการบุกเบิกจับของพื้นที่ยังมีอยู่ และมีมากในเขตพื้นที่ป่าเขาที่ห่างไกล แต่มีความแตกต่างจากแต่ก่อนบ้าง เพราะการจับของในปัจจุบันเกิดจากนายทุนเข้าไปทำไม้บนภูเขาลึกเพื่อโคลนไม้ใหญ่ที่มีค่า สร้างและทำทางล้ำเลียงไม้ เมื่อหมดไม้ใหญ่แล้วก็ให้ผู้มีอิทธิพลในห้องถินจัดสรรงพื้นที่ขายให้ผู้ที่ต้องการต่อไป

ส่วนใหญ่แล้ว ที่ดินแบบบุกเบิกจับของจะไม่มีหนังสือเอกสารครอบครอง มีบ้างเป็นใบเสร็จเสียค่าธรรมเนียมแก่ อบต. ในปัจจุบัน

เอกสารสิทธิ์

ในอดีตที่บ้านตะโหนด ที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยหรือที่ทำการเกษตรเพื่อทำการเกษตรกรรม เมื่อมีการซื้อขายหรือหากมอบให้กับใคร เช่น การแบ่งครก จะใช้การกล่าวว่าจากอย่างเจ้าจะงว่า “ให้อยู่ ณ ตรงนี้เป็นการชั่วคราวหรือให้อยู่ ณ ตรงนี้อย่างถาวร” ซึ่งถือเป็นข้อตกลงร่วมกันโดยไม่ต้องลายลักษณ์อักษร

เช่น ถ้าซื้อขายที่ดินสักแปลงหนึ่ง จะมีการตกลงราคากันทั้งสองฝ่ายตามต้องการ ด้วยการกล่าวว่า “ลันขายที่ดินนี้ด้วยราคา.... บาท” (ผู้ขายกล่าว) และ “ลันซื้อที่ดินนี้ด้วยราคา.... บาท” (ผู้รับซื้อกล่าว)

หากล่าวว่าจากดังกล่าวถือว่า ถูกต้องตามหลักการของชาวลາຍນຸສິມຕາມที่ได้ปฏิบัติกันมาช้านานในหมู่สังคมบ้านตะโหนด และถ้าหากเป็นกรณอกพื้นที่มาซื้อที่ดินก็จะต้องไปบอกกับโต๊ะอิหม่ามให้ทราบเรื่องและรู้เห็นเป็นพยาน

กรณีส่วนดูซงเป็นที่ส่วนโบราณ กรรมสิทธิ์เป็นของส่วนรวม เป็นทรัพย์สมบัติของปู่ทวดมีการสืบทอดกันมาถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ได้ปฏิบัติตามคำสั่งเสียของปู่ทวดให้รักษาและดูแลส่วนดูซงเป็นส่วนกลางของวงศ์ตระกูล เพื่อเป็นจุดรวมกลุ่มพอบญาติตามถูกราชผลไม้ แต่ละรุ่นก็ได้มอบหมายผู้ อาจูโสทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ

แต่ผลกระทบจากข้อกฎหมายที่บังคับให้จดทะเบียนที่ดินทำกินเป็นเอกสารสิทธิ์ให้เป็น สค.๑ สำหรับไม่จดทะเบียนที่ดินนั้นจะตกเป็นของหลวง เพราะฉะนั้น ส่วนดูซง ซึ่งใช้ระบบกรรมสิทธิ์รวมแบบ Jarvis ของชาวลาญมุสลิมในห้องถินจึงต้องนำมาจดทะเบียนเป็นเอกสารสิทธิ์ สค. ๑ ลงชื่อของผู้ที่ดูแลในขณะนั้น

พ.ศ.๒๕๒๑ รัฐบาลยกเว้นดับ เอกสารสิทธิ์จาก สค. ๑ เป็น นส. ๑ ก. เพราะประโยชน์จากการได้โอนดีดินจากรัฐคือ ที่ดินซึ่งเป็นเอกสารประเภท สค. ๑ ในสภาพถ่ายทางอากาศจะระบุเป็นที่ดินว่างเปล่า และ สค. ๑ นั้น ไม่มีคุณสมบัติใดๆ ไม่เหมือนกับ นส. ๑ ก. ที่แปลงเป็นมูลค่าได้ คือสามารถนำไปจำนองและภัยได้ ส่วนดูซงจึงได้เปลี่ยนเป็น นส. ๑ ก. ได้ลงชื่อเป็นลูกหรือหลานเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ไปจนก่อให้เกิดปัญหามากมาย

สำหรับที่อยู่อาศัย ข้อกฎหมายได้ระบุถึงสิทธิ์รับรองแก่บุคคลหากอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่นั้น เกิน ๒ ปี สามารถจดเอกสารสิทธิ์ครอบครองได้ ตัวอย่างเช่น มีพื้นที่ดินแปลงหนึ่งของชาวบ้านตะโหนดซึ่งชาวบ้านจารังสูกลันตัน ในมาเลเซีย เข้ามาขออาศัยอยู่ในพื้นที่ของชาวบ้าน เจ้าของพื้นที่ได้กล่าวว่าจะให้อยู่ชั่วคราวกับผู้ขอ ต่อมาก็อาศัยนั้นปลูกเป็นบ้านที่อยู่อาศัยมานานถึงรุ่นลูกหลานและเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ ได้ขอจดทะเบียนเอกสารสิทธิ์ นส. ๑ ก. จึงลงชื่อเป็นของตัวเอง โดยไม่คืนแก่เจ้าของเดิม เพราะอาศัยช่องกฎหมายว่า ได้อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นเกินกว่า ๒ ปีไปแล้ว

การซื้อขายที่ดินในบ้านตะโหนด จะเป็นที่ดิน ที่อยู่อาศัย ส่วนผลไม้ สวนยางพารา เมื่อมีการซื้อขาย แต่ละครั้ง ชาวบ้านจะไม่รับเรื่องการถ่ายโอนเอกสารสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็น นส. ๑ ก. หรือ โอนดื่นได ชาวบ้านก็จะไม่ตรวจสอบเกี่ยวกับหนังสือเอกสารสิทธิ์ว่ามีหรือไม่มี ดังนั้น หากโอนดื่นอยู่ที่ รกส. เพราะมีการจำนำ หรือติดภัยจึงเกิดปัญหาตามขึ้นมาภายหลัง

ตัวอย่างของปัญหาเกิดขึ้นในปัจจุบันในกรณี ที่ดินแปลงหนึ่งติดถนนใหญ่เป็นของอดีตผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเสียชีวิตแล้ว มีเมียกับลูกชายเป็นผู้ดูแล ลูกชายได้นำเอกสารสิทธิ์ น.ส. ๑ ก. ขึ้นร้องต่อศาลให้เป็นผู้จัดการมรดก แล้วนำไปปั้นฐานการ รกส. โดยไม่บอกแม่ ส่วนแม่ก็ประทศษายที่ดินชาวบ้านก็ซื้อโดยไม่ได้ สอนตามเกี่ยวกับหนังสือเอกสารสิทธิ์พึงได้ ต่อมามีอุทธรณ์ว่าหนังสือเอกสารสิทธิ์อยู่ที่ธนาคาร จน เมื่อกรมทางหลวงจะตัดถนนต้องเวนคืนที่ดิน ค่าชดเชยในการเวนคืนนั้นเจ้าของซื้อเอกสารสิทธิ์ขอเสนอให้แบ่งเงินกันอีก เพราะเหามีชื่อเป็นเจ้าของตามกฎหมายแม่ที่ดินแปลงนั้นชาวบ้านจะซื้อไปจากแม่แล้วก็ตาม เป็นปัญหาที่เกิดจากช่องกฎหมายซึ่งกับ Jarvis ที่มีมาแต่เดิมและชาวบ้านเลือกที่จะใช้ประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความขัดแย้งที่จะตามมา

กรณี นายมารอเช ได้รับมรดกเป็นที่ดินจากพ่อเมื่อพ่อเสียชีวิตเป็นที่ดินมีเอกสารสิทธิ์เป็น น.ส. ๑ ก มารอเชทำกิจกรรมเพาะปลูกในพื้นที่ดินนั้นจนถึงรุ่นลูกของมารอเช โต ที่ดินก็ยังไม่การโอนชื่อจากพ่อ

ของมารอเชะเป็นของมารอเชะ หากตามความจริงทั่วทั้งหมู่บ้านต่างก็รู้หมดว่าที่ดินพื้นนี้เป็นของมารอเชะ เขาเล่าไว้ว่า ทางการขอทำให้ยุ่งยากเพื่อให้ชาวบ้านต้องมีเหตุเกี่ยวข้องกับราชการแล้ว “กินเงิน” ชาวบ้าน ตนเองเมื่อมีเรื่องต้องเกี่ยวข้องกับราชการ ต้องขึ้นมาหาอยู่ต้องให้เงินได้โดยเด็ดเรื่องจะเสร็จเริ่ว

การใช้ประโยชน์จากสิทธิในที่ดิน

ป乍จะ คือ การจำนำ เมื่อเดือดร้อนเงินชาวบ้านก็จะเอาสวนลงกอง สวนยางไปเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้าน โดยจำนำของทั้งสวนและทั้งผลผลิตที่ได้ต่อปี โดยในอดีตเป็นระบบอุปถัมภ์ คือ มุสลิมที่มีจะต้องช่วยเหลือมุสลิมผู้ที่มีปัญหา แต่ปัจจุบันการยืมเงินผู้ที่ให้ยืมก็จะกลัวผู้ยืมว่าจะเชื่อถือได้อย่างไร จึงเกิดระบบความเกรงใจชาวบ้านก็เลยเอาสวน ไว้ร่าและผลผลิตเป็นประกันในการยืมจนถาวรเป็นธุรกิจ ส่วนที่นาต่อมามีราคาไม่คดีจึงทำให้มองข้ามไปไม่นำมาป่าเจาะ หมายถึงการไม่รับจำนำของจำนำ

มาดา คือการนำที่ดินไปจำนำของเพื่อขอรับเงินสด ผู้รับจำนำของสามารถเก็บกินผลผลิตจากพื้นที่นั้น จนกว่าเจ้าของที่แท้จริงจะนำเงินมาไถ่ถอน ปกติแล้วการมาดานี้จะกระทำการหักหัวงึ่งหรือกับญาติที่สนิทกันจริงๆ และไม่ต้องมีการทำสัญญาอย่างเป็นทางการ

ชาวบ้านผู้หนึ่งเล่าไว้ว่า เมื่อตนจะไปทำชาชัย แต่ไม่สามารถรวบรวมเงินค่าใช้จ่ายการเดินทางได้ครบ ตามต้องการ เนื่องจากลูกชายจะไปด้วย ตนจึงเอาสวนยางของตนที่อยู่ใกล้ล้ำชาร ไปมาหากันน้องสาว เมื่อกลับจากลักษณ์ ตนจึงค่อยๆ จ่ายคืน ระหว่างนั้น น้องสาวของตนก็สามารถรีดยางมีรายได้จากการสวนยางที่ตนเอาไปมาดา

ป่าว คือการร่วมลงทุนส่วนกันและแบ่งผลตอบแทนตามที่ตกลงกัน เช่น กรณีแบบเชิงเด่าไว้ว่าตนมีที่ดินบนเขาแต่ยังไม่ได้ปลูกอะไรเลยจึงชวนกอเครื่องในหมู่บ้านเดียวกันซึ่งมีฐานะยากจนแต่เป็นคนขยันป่าวปลูกยางด้วยกัน โดยตกลงกันว่าตนจะแบ่งที่ดินให้ส่วนหนึ่งเป็นค่าตอบแทน ซึ่งเขาต้องปลูกและดูแลด้านยางจนกว่าดันยางจะโต ส่วนค่าพันธ์ยาง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ตนเป็นผู้ออก

การป่าวมีมากในการทำนาที่เจ้าของที่นาไม่อยากทำนาจึงป่าวกับคนใหม่ที่นาแต่ต้องการทำนาเพื่อมีข้าวสารกินซึ่งปกติจะแบ่งคนละครึ่ง ในกรณีการป่าวในการปลูกยางนั้นมีไม่นักมักเกิดระบบหัวงอก รายที่ต้องการช่วยคนจนจริงๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วใช้การว่าจ้าง

การแบ่งยุคการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ก่อน พ.ศ. ๒๕๗๐

ในช่วงเวลานี้ บริเวณท้องถิ่นที่ร่วมเชิงเขางของบ้านตะโหนด ชาวบ้านแบ่งการใช้พื้นที่เพื่อยู่อาศัย และทำการเกษตรขยายพื้นที่ทำการ เช่น พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำการข้าว พื้นที่ทำไร่ พื้นที่เก็บของป่า และการทำเหมืองแร่

ที่อยู่อาศัย คนบ้านตะโหนดนิยมที่จะเลือกทำเลติดกันแม่น้ำในการตั้งบ้านเรือนเพื่อสะดวกในการดำเนินชีวิต โดยเมื่อไปอาศัยอยู่ตรงบริเวณพื้นที่ใดหากจะสร้างบ้านหรือที่ดิน แล้วถ้างบ้านทำไร่

ปลูกพืชต่างๆ สำหรับเอาไว้กิน เช่น ทุเรียน หมาก พลู กระท้อน มะปราง ต่างๆ เมื่อออกผลและนำมายกินฯ เสร็จก็จะทิ้งฯ ลงพื้นดินแล้วก็ปล่อยให้ขึ้นเป็นสวนเป็นต้นไม้ซึ่งพืชนี้เหล่านี้เรียกว่าสวนดูซง ซึ่งก็คือป่าสวนของสายตระกูลหรือชุมชนที่เมื่อระบบเครือญาติ

ดูซง หมายถึงพืชนี้ที่ของหมู่บ้านที่มีพืชนี้ที่ทำกินเป็นสวน โดยที่ไม่ต้องไปปลูก ในบริเวณที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยเดิม เมื่อครอบครัวในสายตระกูลที่เป็นเครือญาติมีลูกหลาน โถเข็น พืชนี้ที่ทำกินอยู่อาศัยไม่พอ ก็ขยายแยกครอบครัวออกไป โดยการไปหาพืชนี้ที่เหมาะสมแก่การทำไร่ ทำสวน เพื่อจ้างป่าและปลูกต้นไม้ที่ออกดอกหรือผลหรือนำผลไม้จากบ้านเดิมหรือสวนเดิมมากินแล้วทิ้งเมล็ดไว้ไม่โถเข็นเพื่อแสดงเป็นขอบเขตสวนดูซงของตนเอง และเมื่อมีลูกหลานอีกเกือบขยายพืชนี้ออกไปอีกสร้างบ้านขยายออกไปเรื่อยๆ ขึ้นที่แต่ละสายตระกูลว่ามีลูกหลานเยอะมากแค่ไหน

เช่นสายตระกูล แซจ จะมีลูกหลานมาก การแยกครอบครัวออกไปโดยการทำไรพืชนี้ที่ทำกินขยายออกไปและสร้างบ้านเพื่อทำอาชนาเขตเป็นสวนดูซงก็มี ธรรมเนียมอย่างหนึ่งในสมัยนั้นคือ ลูกหลานที่ออกไปสร้างสวนดูซงของตนเองสามารถที่จะกลับมาใช้สวนดูซงที่เป็นของต้นตระกูลเดิม เพราะถือว่าเป็นของส่วนกลาง

ดังนั้น สวนดูซงของต้นตระกูลจะเป็นศูนย์รวมของลูกหลานเมื่อสวนนี้ออกดอกผล ก็จะเรียกลูกหลานทุกคนมาช่วยกันลงแพกใช้สิทธิ์ในสวนดูซงของต้นตระกูล แต่มีข้อสังเกตว่าสวนดูซงในส่วนกลางของตระกูลทุกคนใช้สิทธิ์ร่วมกันได้เก็บกินพืชผลได้ แต่ในสวนดูซงของลูกหลานแต่ละคนที่แยกไปจะนำสิทธิ์มาใช้ร่วมกันแบบนี้ไม่ได้

กรณีการอพยพเพื่อหลบหนีจากเหตุการณ์บังคับในอดีตอย่างกรณีเกิด โจรสลัดหรือผู้ป้าอาจารวัดทำให้คนในหมู่บ้านนั้noppyพไปอยู่กับเครือญาติในที่ต่างๆตามหมู่บ้านใกล้เคียง อย่างชาวบ้านบ้านบึงจะเชื่ออยพหนีภัยผู้ป้าอาจารวัดในหมู่บ้านไปอยู่ตามบ้านบ้านเครือญาติที่บ้านตาเปะบัง บ้านตะโหนดบัง ต่อมามีเวลาผ่านไปชาวบ้านรู้ว่ายางพาราเป็นพืชพันธุ์ใหม่ที่มีราคาขายได้ ชาวบ้านที่เคยอยู่บ้านบึงจะเดินในอดีตได้กลับมาใช้พืชนี้เดิมที่ตนเคยใช้ทำไรมาเพาะปลูกยางพารา

ผู้อาวุโสของชุมชน เล่าว่าเดิมพ่อแม่ของตนอยู่ที่บ้านตะโหนด ขณะตอนยังเด็กจำความได้ พ่อแม่ได้อพยพมาอยู่ที่ บ้านพงษ์เจ (อยู่ระหว่างบ้านตะโหนดกับบ้านบึงจะเชื่อ) เพื่อทำไร่และปลูกยางพารา เมื่อตนเป็นสาวกคริสตยังที่พ่อแม่ปลูก ขณะนั้นยางราคากิโลกรัมละ ๑-๒ สถาค์ ซึ่งใช้วลัดเดินทางไปขายที่รือเสาะ เป็นเวลา ๙ ชั่วโมง ขณะนั้นที่บ้านตะโหนดมีสวนยางของนายเวะซีแน สามารถกรีดยางได้ก่อนแล้วและขณะนั้นตนก็เห็นคนอื่นๆ ก้าวผ่านปลูกยางเหมือนกัน

การทำนาข้าว บริเวณที่ลุ่มทุ่งนาเชิงเขา สายน้ำจากภูเขาจะไหลลงมาทุ่งนาบางส่วน อีกส่วนเป็นเดินทางน้ำ ลำธาร ลำคลอง ซึ่งไหลออกสู่แม่น้ำสายบูรี ชาวบ้านตะโหนดในอดีตทำนา ๒ แบบ คือ นาปีและนาพรุ เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศซึ่งประกอบด้วย พืชนี้ที่ลุ่มและพืชนี้ที่ชุ่มน้ำ

เริ่มแรกที่นาลุ่มเป็นพืชนี้ที่ทำนาของเจ้าเมือง เพราะสมัยปู่ทวดของสายตระกูลแซจเป็นผู้คูແลานข้าว และผลผลิตให้กับเจ้าเมืองรามัน ข้าวที่ได้ส่วนหนึ่งนำมา กิน หากมีเหลือส่วนหนึ่งนำไปแลกข้าวของ

เครื่องใช้ ผู้คุ้มครองข้าวสมัยนี้จะต้องพยายามจะหาที่ที่เหมาะสมเพื่อจะทำนา ในยุคนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ทำนาเองแต่จะเป็นผู้คุ้มครองและลงมือทำนาให้กับเจ้าเมืองและส่งข้าวให้ทุกปีเป็นประจำ สำหรับชาวบ้านใช้วิธีปลูกข้าวไว้รักษา

ต่อมาในรุ่นของแซจของการทำงานของเจ้าเมือง ได้ลดลงตามลำดับ บ่อน้ำใหญ่ที่เคยสร้างขึ้นเพื่อนำน้ำมาใช้ทำการที่พัง ทำให้การทำการไม่ได้ผลดีนัก และเลิกทำในรุ่นของแซจ ลูกหลวงที่ไม่ได้ทำการและไม่ได้เก็บผลผลิตให้กับเจ้าเมืองแต่เคยเรียนรู้การคุ้มครองของเจ้าเมืองจากรุ่นปู่ ก็จะรู้วิธีการต่างๆ ในการทำการลุ่มน้ำร่องน้ำ ว่าจะจัดการทำอย่างไรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ได้เพราะการปลูกข้าวไว้ข้างน้อยกว่าการปลูกข้าวนานาคุณหรือนานามาก ส่วนผลผลิตที่เหลือก็ยังนำไปแลก เป็นข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน จึงเริ่มหาน้ำที่ทำการเป็นของตนเอง

การเริ่มทำการในครั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านหาที่บูกเบิกการทำการขยายอุดกไปเรื่อยๆ ตามสายตระกูล เมื่อนักบุญกับการทำไว้หรือทำสวนคุ้ง เพราะเมื่อแต่งงานออกเรือนก็หาที่ทำการที่อยู่ของตนเองแล้วขยายครอบครัวอุดกไป เช่น สายตระกูลของแซจ ที่ได้สืบทอดและแบ่งที่นาให้กับลูกหลวงแต่ละรุ่นในตระกูล การมีลูกหลวงเยอะมากทำให้ตระกูลของแซจมีที่นาในบ้านตະโหนดมากตามไปด้วย ระบบการทำงานกับทำไว้ต่างกันที่ การทำไว้จะเป็นลักษณะของการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียนชาวบ้านจะขอเข้าไปปลูกพืชของตนเองร่วมด้วย ได้แม่จะเป็นที่ของผู้อื่น แต่ก็ช่วยคุ้มครองและเก็บผลผลิตนั้นร่วมด้วยได้

การขยายพื้นที่ไปเรื่อยๆ ของชาวบ้านอื่นๆ ไม่สามารถขยายพื้นที่ทำการอุดกไปได้อีก เพราะติดที่นาของตระกูลแซจอยู่ ไม่สามารถทำการแบบการใช้พื้นที่หมุนเวียนได้ ทำให้ชาวบ้านต้องตกลงขอแบ่งพื้นที่กับเจ้าของเดิมคือตระกูลแซจ กือขอร่วมกันทำการเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะต้องตกลงให้ชัดเจนว่านำผลผลิตนั้นมาแบ่งครึ่งกัน

ก่อนจะถึงฤดูกาลทำการ ชาวนาทั้งหมดจะร่วมแรงกันไปคุ้มครองสั่งน้ำ ซ้อมแซมเสียคันนาที่พังช่วยกันปักด่านกระทั่งเกี่ยวข้าว เนื่องจากพื้นนาภัยว่างใหญ่จึงต้องช่วยกันการลงแรก ซึ่งสืบทอดระบบหนึ่มานั้นมาตั้งแต่อีดีตันถึงช่วงที่เริ่มเปลี่ยนจากโภนาด้วยความเป็นการใช้เครื่องจักร การลงแรกอาจแรงทั้งหลายในงานนาจึงหายไป

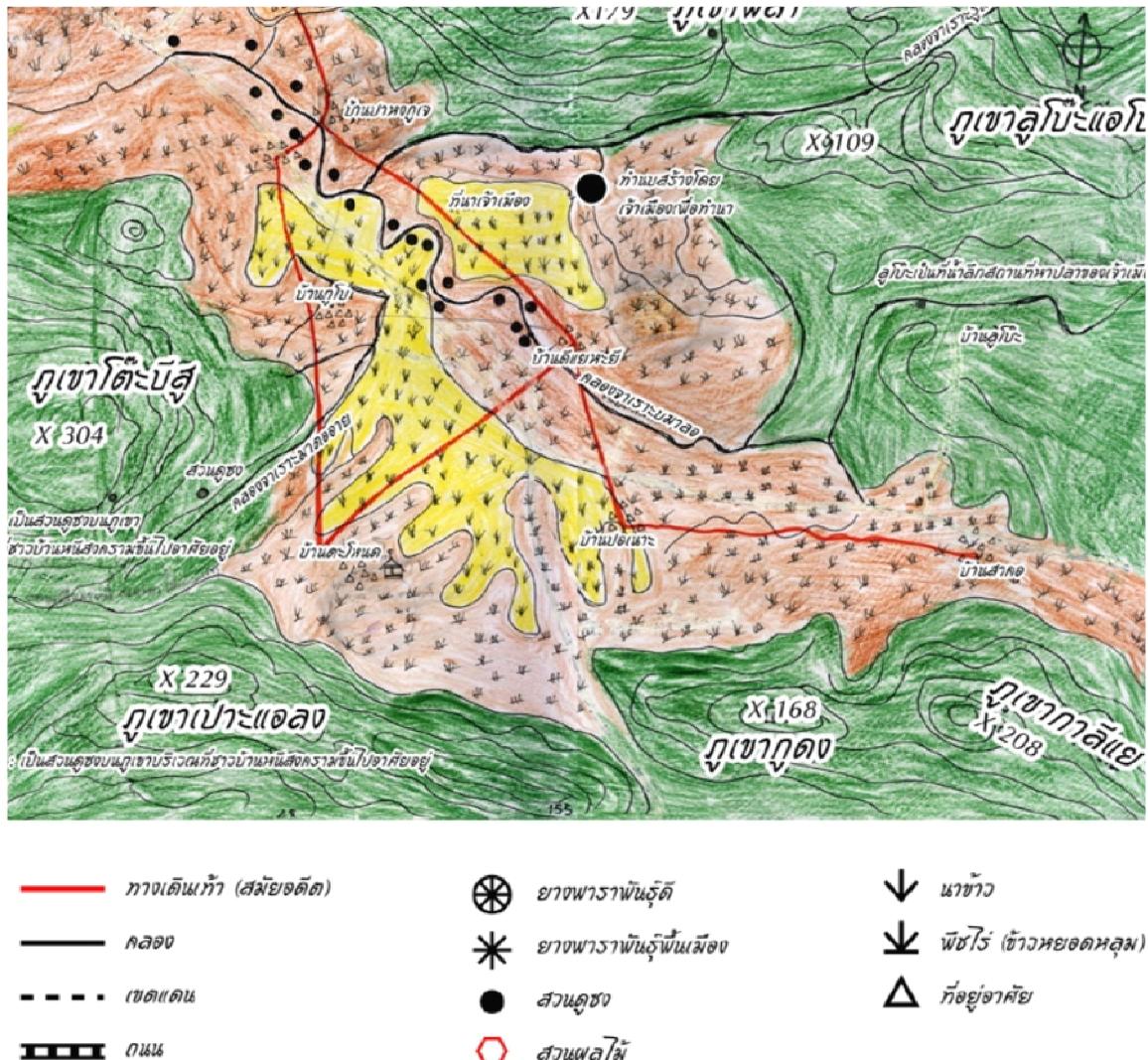
พื้นที่ทำไว้ มักมีการปลูกพืชหลากหลายชนิดผสมผสานกันตามฤดูกาล แต่พืชหลักคือ ข้าวไว้ ซึ่งจะปลูกพร้อมพืชトイเรืออื่นๆ เช่น ข้าวโพด ถั่ว มัน ซึ่งวิธีการใช้พื้นที่ จะเวียน ๖-๗ ปี จึงจะกลับมาทำไว้ซ้ำที่เดิมอีกครั้ง สมัยนี้ทำไว้หมุนเวียนและขยายพื้นที่ใหม่ออกไปเรื่อยๆ ทุกปี การทำไว้ของบ้านโดยจะแบ่งเป็นกลุ่มๆ และขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ เป็นวงกลมเพื่อป้องกันพากสัตว์ที่จะเข้ามาทำลายพืชและสะคอกในการทำร้าย ส่วนพื้นที่เก่าที่ปล่อยให้กรรังส์จะเผาให้โล่งเตียนแล้วปล่อยให้เข้ามายืนปุ่ย เพื่อเป็นการพักที่ดินให้ต้นไม้ขึ้นเป็นป่าทึบและให้ดินที่ใช้งานไปแล้วฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ การเผาป่าและวัชพืชต่างๆ ที่ขึ้นแล้วปล่อยให้แห้งเป็นปุ่ยเป็นวิธีการปล่อยให้ดินฟื้นความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติที่ทุกคนทำให้มีนักบุญ

ที่ดินที่เคยทำไร่ไปแล้วจะไม่มีเจ้าของครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ตัว เชน ที่ดินของตรรกะลแขจอยู่ในรุ่นของ สาอุ เมื่อมีผู้มาขอทำไร่ในที่ดินซึ่งสาอุปล่อยกรร่างเอาไว้ และปลูกต้นทุเรียน ต้นสะตอ ต้นเงาะ แล้วก็ปล่อยทิ้งไว้ ต่อมามีชาวบ้านมากอบลูกพืชไว้ด้วยโดยขออนุญาตจากสาอุ เขายังจะให้ชาวบ้านผู้นั้นเข้ามาใช้พื้นที่ร่วมด้วย ส่วนตัวของสาอุก็เริ่มหาพื้นที่ใหม่ในการทำไร่และสวน ต่อไปอีก ชาวบ้านที่อยู่จะดูแลพืชของสาอุที่มีอยู่เดิมเป็นอย่างดี ถ้ามีชาวบ้านคนอื่นมาขอที่ดินเพื่อทำแบบนี้อีกคนสาอุก็อนุญาตเหมือนกัน เพราะเป็นการให้ร่วมใช้พื้นที่ดินเดียวกันผู้ขอใช้ก็จะดูแลพืชผลที่สาอุปลูกไว้ไปด้วย เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทำให้ที่ดินของสาอุขยายกว้างขวางออกไปเรื่อยๆ

จนมาถึงรุ่นป่วยของตรรกะลแขจอยู่คือ ชาโด เริ่มมีพืชเศรษฐกิจเข้ามา จึงทำให้พื้นที่เปลี่ยนจากการปลูกพืชแบบหมุนเวียนมาเป็นแบบคงที่ ถ้าแซโดยขยายพื้นที่ทำกินออกไปก็จะปลูกเป็นพวงยางพารา มะพร้าว แทนพืชหมุนเวียนทำให้ชาวบ้านไม่สามารถมาขอร่วมใช้พื้นที่ทำกินด้วยได้เนื่องจากข้อจำกัดในการปลูกพืชเศรษฐกิจมีมาก เช่น นโยบายของรัฐที่ส่งเสริมจะบังคับให้ปลูกพืชประเภทเดียวในพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ไม่ให้มีการปลูกพืชได้หลายชนิด ทำให้การใช้พื้นที่แบบจารีตประเพณีแบบเก่าในการปลูกพืชแบบหมุนเวียนในหลายพื้นที่และใช้พื้นที่ปลูกพืชร่วมกันหายไป

การเก็บของป่า ตามป่าเขาละแวกหมู่บ้าน ของป่าได้แก่ ชันไม้ กำยาน นำผึ้ง เครื่องเทศ ผลไม้ป่า สมุนไพร ฯลฯ ชาวบ้านใช้เวลาว่างเข้าป่าเก็บสิ่งของเหล่านี้เพื่อมาใช้และที่เหลือนำมาป้ายแยกกับสิ่งของเครื่องใช้

พื้นที่ทำเหมืองแร่ ในอดีตนั้นมีกลุ่มคนจีนจากรามัน เข้ามาร่วมมือกับชาวบ้านบุคคลสายแร่ ชาวบ้านเรียกว่าบอริง ตามคำลองคำรา (Boring คือการบุคคลุนเพื่อหาสายแร่เรียกว่า เหมืองแร่)

ภาพการใช้ที่ดินในอดีตเมื่อ漾ไม่มีพืชเครழกิจเข้ามา

อธิบายภาพการใช้ที่ดินในอดีตเมื่อยังไม่มีพิชเศรษฐกิจเข้ามา

บริเวณ พื้นที่สีเขียวเข้ม แสดงถึงเขตบริเวณภูเขาและป่าดงดิบที่มีความอุดมสมบูรณ์ การใช้ที่ดินครั้งแรกเพื่อทำไร่และทำนาในอดีตนั้นจะเริ่มท่าที่ดินโดยการขยายเข้าไปในพื้นที่สีเขียวเข้มนี้

ส่วนวิธีการทำไร่ก็คือการใช้ที่ดินร่วมกัน โดยจะมีการเคารพผู้บุกเบิกที่ดินคนแรกตามเจ้าที่ก็คือผู้ที่จะใช้ที่ดินคนต่อไปต้องมาก่อนัญญาตเพื่อปลูกพืชไร่ร่วมด้วยในพื้นที่นั้นและช่วยดูแลผลผลิตของผู้บุกเบิกคนแรกที่ปลูกไว้อยู่เดิมด้วย ซึ่งวัฏจักรแบบนี้ได้ปฏิบัติหมุนเวียนกันไปจนระบบการใช้ที่ดินแบบหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเริ่มนิพัชเศรษฐกิจขึ้นมา

บริเวณพื้นที่สีเหลือง เป็นการใช้ที่ดินแบบคงที่ คือจะไม่มีการเปลี่ยนมือผู้ทำหรือมีผู้อื่นมาของปลูกพืชร่วมด้วยในพื้นที่ดินนั้น สาเหตุ เพราะ การบุกเบิกพื้นที่ใหม่เพื่อทำไร่ต้องขยายออกไป เนื่องจากการหัว่านเมล็ดข้าวในบ้านตะโหนดนั้น เขาจะหาที่บันดินดอน royพันธุ์ข้าวให้ขึ้นต้นกล้าพร้อมกับพืชไร่อื่นๆ เมื่อต้น

กล้าโถก็จะเก็บเฉพาะต้นกล้าข้าวนำมาปลูกลงในที่นา ทำให้ต้องหาพื้นที่ดินดอนที่เหมาะสมเพื่อบาบพื้นที่หัว่นกล้าข้าวออกไป แต่พื้นที่นาก็ยังคงปลูกอยู่คงเดิม

เส้นสีแดง หมายถึงเส้นทางติดต่อ ในอดีตไม่มีถนน มีแต่ทางเดินเท้า หรือ ทาง ทางที่เห็นเป็นเส้นแดงก็คือเป็นทางเท้าเดินเชื่อมระหว่างหมู่บ้านต่างๆ

พื้นที่สันน้ำตาล เป็นพื้นที่ที่เคยทำพืชไว้ เช่น ข้าวหยดหลุม ข้าวโพด มันจีหู หัวมันชนิดต่างๆ แล้วขยายพื้นที่ออกไปแต่ยังไม่ขยายออกไปมาก เนื่องจากเป็นการใช้พื้นที่แบบหมุนเวียนปลูกพืชไว้ร่วมกันในหมู่บ้าน โดยการยึดจากอีกด้านอีกด้านจากเจ้าของเดิมเพื่อขอแบ่งปันพื้นที่ปลูกพืชไว้ร่วมด้วย

การเริ่มเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ ราว พ.ศ. ๒๕๘๐–ปัจจุบัน

การปลูกสวนยางพารา

ยางพาราเริ่มน้ำเข้ามาของยางพาราที่บ้านตะโหนด ประมาณ พ.ศ. ๒๕๘๐ โดยมีชาวบ้านคนหนึ่งชื่อ เวะซีแน ที่แอบนำเมล็ดยางพาราที่สวนของคนอังกฤษซึ่งอยู่ที่ญี่ปุ่นเก็บมาและปลูกไว้ ต่อมาพืชยางพาราจะกลายเป็นพืชเศรษฐกิจ กับ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เนื่องจากลูกสาวของเวะซีแนคนหนึ่งเป็นนักแสดงในวง茫โย่ ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านในอดีต

การแสดง茫โย่ต้องออกไประแสดงตามที่ต่างๆทั่วในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น วันหนึ่งได้ยินข่าวจาก คนอังกฤษที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้น บริเวณบ้านปลักปลา ว่า ต่อไปพืชยางพาราจะกลายเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่มีราคาดีในอนาคต ทำให้ชาวบ้านเอามารำลือกันมาก ลูกสาวของเวะซีแนจึงกลับไปบ้านพ่อที่บ้านตะโหนดว่าตอนนี้คุณ茫โย่กำลังลือกันว่า ให้อาเมล็ดยางพารามาปลูกแบบคนอังกฤษ เพราะจะเป็นพืชที่มี ราคาดีในอนาคต

เวะซีแนจึงตัดสินใจนำเสบียงอาหารเดินทางข้ามภูเขาไปที่ญี่ปุ่นเก็บมาและแอบนอนฝ่าที่สวนของ คนอังกฤษเพื่อไปรื้อเมล็ดยางพาราที่ร่วงลงมาและแอบดูวิธีการปลูกไว้ ว่าทำกันอย่างไร เมื่อเมล็ด ยางพาราหล่นลงมาคนอังกฤษจะให้คนงานเก็บเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดไว้เป็นอย่างดีไม่ให้เลือดออกอุดอกรมาได้ เพราะไม่ต้องการขยายพันธุ์ยางให้กับชาวบ้านและป้องกันชาวบ้านเข้าแอบมาเก็บ

เวะซีแนแอบรออยู่ประมาณ ๒ – ๓ วัน จึงมีเมล็ดยางร่วงหล่นกระเด็นออกมานอกรั้วที่คุณอังกฤษ กันไว้ เขาจึงรีบนำกลับมาที่หมู่บ้าน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวและพืชผลเสร็จก็ได้นำเมล็ดยางพาราลงปลูก ในพื้นที่ที่เคยทำไว้ซึ่งอยู่ในเขตอยต่อระหว่างหมู่บ้านป่อนเนาะกับหมู่บ้านยือลาแปในปัจจุบัน ในระยะเวลา ที่เวะซีแนปลูกยางพารานั้นคนในบ้านตะโหนดยังไม่มีใครรู้ว่าคือต้นอะไร และใช้ประโยชน์อย่างไร จนกระทั่งเวลาผ่านไป ๑๐ ปี จึงเริ่มกรีดน้ำยางพาราและข่าวก็ได้เริ่มแพร่กระจายออกไปว่า เวะซีแนนำ ยางพาราได้ราคาดีมีคนรับซื้อ

เมื่อประมาณ ๗๐ ปีที่แล้ว ที่บ้านตะโหนด ชาวบ้านมีการกรีดยางพาราและใช้มะเฟ่องช่วยทำให้น้ำ ยางแข็ง ก่อนที่จะนำไปขายให้ฟื้กคนกลางที่เป็นชาวจีนในตัวอำเภอรือเสาะ ห่างจากหมู่บ้านราว ๑๒ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางนานถึง ๕ ชั่วโมง และขายยางพาราได้ในกิโลกรัมละ ๑-๒ สตางค์ แต่ปัจจุบันการ

ทำลายให้แข็งมีกรรมวิธีโดยใช้น้ำส้มซึ่งเป็นน้ำยาเฉพาะที่ทำให้ยางแข็ง และชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปขายยางถึงตัวอำเภอแล้ว เพราะได้มีพ่อค้าคนกลางมาตั้งร้านรับซื้อในหมู่บ้านแทน

ในเวลาต่อมาคืนนั้นภูเขาไม่คาดจะเห็นแสงสว่างจากไฟตะเกียงของชาวบ้านที่ไปเก็บลูกยางเป็นจุดๆ ในความมืดดูดวงดาวบนท้องฟ้าในยามเดือนมีดบ้างคนที่หัวใสอย่าง เป้าะว่าโซะห์ได้พาลิงไปช่วยขึ้นเทือบลูกยางทั้งวัน

ชาวบ้านนำเมล็ดยางมาปลูกในไร่พื้นที่ซึ่งเคยทำไร่ ในระยะเวลาไม่นาน พื้นที่ไร่บ้านตะโหนดเต็มไปด้วยสวนยางพารา พื้นที่เคยใช้ทำ稼ไว้ก็ลูกน้ำมาใช้ปลูกยางพารา พื้นที่ทำไร่ปลูกพืชแบบหมุนเวียนในหมู่บ้านเริ่มลดลง เพราะชาวบ้านแห่งกันไปแอบเก็บเมล็ดพันธุ์ยางพารามาปลูกในพื้นที่ของตน ทำให้การปลูกพืชตามฤดูกาลดลง เพราะยางพาราจะต้องปลูกอย่างน้อย ๑๐ ปี

จากที่ชาวบ้านเมื่อต้องการปลูกยางพาราจะต้องไปป่าไม้เมล็ดพันธุ์คนอังกฤษ โดยผลการ ต่อมาทางราชการไทยจึงให้การสนับสนุน เพราะได้เจรจาเช็นสัญญาปลูกยาง โดยขอเมล็ดพันธุ์ยางพาราจากคนอังกฤษที่ บุรีกาญจน์ มาปลูกอย่างเป็นทางการแล้ว จากนั้นเจ้าหน้าที่ของอำเภอได้เข้ามาในพื้นที่บ้านตะโหนด เข้าหาผู้ใหญ่บ้านเรื่องการปลูกยางพารา ผู้ใหญ่ได้เรียกประชุมชาวบ้าน และแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับยางพารา เนื่องจากยางถือเป็นพิชเศรษฐกิจที่สำคัญ เมื่อชาวบ้านปลูกจะนำมาซึ่งรายได้ที่ดีในระยะยาว

จากการเข้ามาของการปลูกยางพารา ทำให้สภาพที่ดินของชาวบ้านตะโหนดเปลี่ยนไป คือ แต่เดิมชาวบ้านจะทำการปลูกพืชไร่แบบหมุนเวียนและมักจะเป็นของส่วนร่วม แต่เมื่อมีการปลูกยางเกิดขึ้นพื้นที่ซึ่งเคยเป็นไร่หมุนเวียนกลับกลายเป็นพื้นที่สร้างรายได้และยังมีความเป็นปัจจัย เมื่อได้ผลทางเศรษฐกิจและรายได้ดีจึงขยายพื้นที่ในการปลูกเพิ่มเข้าไปและ ไปถึงเขตตุชชด้วยระยะทางพาราทำให้ต้องใช้พื้นที่เดิมและใช้พื้นที่ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่เหมือนพืชหมุนเวียนที่จำกัดเขตเพาะปลูก

จะสังเกตได้ว่าการเข้ามาของพิชเศรษฐกิจและการขยายขอบเขตพื้นที่ทำกินจะเกี่ยวโยงกับสายตระกูลทั้ง ๔ ตระกูลในหมู่บ้านตะโหนด เพราะยางพารานั้นได้เข้ามาในหมู่บ้านตะโหนดในช่วงปลายของสายตระกูลแซจอยรุ่นลำดับที่ ๓ (รุ่นหลาน) คือ แซโค

ลักษณะของการขยายพื้นที่ เช่น พื้นที่ของแซโคอยู่ในบริเวณหมู่บ้านดือแยกหะยี ในปัจจุบัน ลักษณะของการขยายพื้นที่ก็คือ ลูกหลานแซโคแต่งงานออกเรือนไปก็ไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่เคยทำไร่ในสมัยของปู่ย่าตายาย แล้วปลูกยาง โดยเริ่มขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ ทำให้ตระกูลนี้มีพื้นที่ทำกินมากที่สุด จะถือว่าเป็นสายตระกูลที่ใหญ่ที่สุดก็ว่าได้

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๔ รัฐได้ประกาศ พระราชบัญญัติป่าสงวนและประกาศที่ดินสงวนโกรังบือ ในเขตป่าบ้านตะโหนดที่ติดกับเทือกเขาบูด เจ้าหน้าที่ได้กำหนดบังคับให้ชาวบ้านเสียภาษีรายได้ประจำปีที่อ่าเภอ ชาวบ้านต้องแจ้งจำนวนสวนยางพาราที่ใช้ประโยชน์ได้แล้ว และปริมาณน้ำยางแต่ละวัน ชาวบ้านที่จ่ายภาษีแล้วจะได้รับเอกสารที่ชาวบ้านเรียกว่า “คูปองยางพารา” หากมีรายได้จากสวนยางมากกว่า ๑๐ แผ่นต่อวัน จะต้องเสียภาษีเพิ่มอีกชาวบ้านเรียก “ภาษีร่วย” [asil kaya]

ในปีเดียวกันได้มีการอพยพเข้ามาของคนจากบ้านเจี้้หะ ตากใบเป็นจำนวนมาก มาจับจองพื้นที่ปลูกยางพารา การอพยพเข้ามาของคนไทย-พุทธ จากตากใบโดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เมื่อมีกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวในเขตเทือกเขาบูด ชาวบ้านไทย-พุทธ รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตจึงพาภันอพยพออกไป

พ.ศ.๒๔๕๗ รัฐออก พระราชบัญญัติที่ดิน ชาวบ้านต้องแจ้งการครอบครองที่ดินทำกิน จดทะเบียนที่ดิน แบบ สค. ๑ หากไม่จดทะเบียนรัฐถือว่าขาดสิทธิในการครอบครองที่ดิน และที่ดินนั้นตกเป็นของรัฐ ชาวบ้านจะโอนดึงพากันจดทะเบียนเพื่อได้หนังสือ สค. ๑ พื้นดินมีลักษณะใช้งานรวมกันอย่างท่องย่ออาศัยที่นา สวนดูดง ไร่ ถูกจดทะเบียนเพื่อกันสิทธิไม่ให้ตัดกันเป็นของรัฐ

ในช่วงนี้ทางรัฐบาลได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกยาง เพื่อต้องการผลักดันให้ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจและส่งออกของไทย และพันธุ์ที่นิยมกันมากคือ เดอเลี๊ เพราะมีน้ำยางมากกว่าพันธุ์อื่นๆ

ใน พ.ศ.๒๕๐๓ มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพารา ตามพระราชบัญญัติพ.ศ.๒๕๐๓ ด้วยเหตุผลในการจัดตั้ง คือ โดยที่สวนยางในประเทศไทยส่วนมากเป็นสวนเก่าและเป็นยางที่มิใช้ยางพันธุ์ดี เป็นเหตุให้การผลิตยางไม่ได้ผลตามที่ควรจะได้และโดยที่การแก้ไขสภาพที่เป็นอยู่ดังกล่าวให้ดีขึ้น ต้องกระทำการด้วยการปลูกยางพาราพันธุ์ดีแทนยางเก่าจึงสมควรให้มีกฎหมาย จัดตั้งกองทุนขึ้นเพื่อใช้จ่ายในการนี้

พ.ศ. ๒๕๐๕ จากเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๐๕ เพื่อให้มีบทบัญญัติในคณะกรรมการสงเคราะห์การทำสวนยาง มีอำนาจนำเงินที่เป็นผลของการลงทุนสงเคราะห์ ถ้าหากมีมาใช้จ่ายในการบริหารงานสงเคราะห์ การทำสวนยางและสงเคราะห์ผู้ทำสวนยางได้ตามความเหมาะสมและแก้ไขบทบัญญัติให้เจ้าของสวนยางขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการสงเคราะห์การทำสวนยางในที่ดินแปลงใหม่ได้มากขึ้น

เจ้าหน้าที่ของ สภย. (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง) ได้ลงพื้นที่ไปบ้านกำนันและผู้ใหญ่บ้านตีกลอง (กานดา) ส่งสัญญาณขอให้ชาวบ้านออกมาระชุมที่บ้านผู้ใหญ่กำนันและ ได้เชิญเกี่ยวกับกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง รัฐสนับสนุนให้มีการปลูกพันธุ์ดีแทนยางพันธุ์เก่า รัฐจะช่วยเหลือทั้งหมดให้เงิน ให้พันธุ์ ให้ปุ๋ย และให้การดูแลในระยะเวลา ๑๐ ปี

แต่เหตุที่ชาวบ้านไม่ยอมรับการช่วยเหลือของรัฐบาลระบบ สภย. (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง) เพราะทุกคนเห็นพร้อมกันหมวดว่ารัฐจะมาบังคับเจ้าของบ้านเป็นเรื่องผิดปกติสำหรับชาวบ้าน ที่ผ่านมาก่อนนั้นไม่มีคำว่ารัฐให้สนับสนุนมีแต่บังคับจะเก็บภาษีเพียงอย่างเดียว

พ.ศ. ๒๕๐๘ มีกำนันคนหนึ่งชาวบ้านเรียกว่า นียอก ซึ่งเป็นคนเชื้อสายคนจีนซึ่งมีปู่ที่เข้ามาทำเหมืองแร่ในพื้นที่ บ้านบือลาแม่ หมู่ ๓ ตำบลสุวรารี อำเภอรือเสาะ ในปัจจุบัน ได้ครอบครองที่ดินปลูกยางพารา ต่อมากланชาวบ้านเรียกว่า นียะ ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่และกำนัน เจ้าหน้าที่ สภย. (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง) ได้แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการของ ส.ก.ย. ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๐๕ ได้พุดคุยเชิญชวนผู้ใหญ่บ้าน สาอุดถึง ๒-๓ ครั้งเพื่อให้ทดลองรับกองทุน สภย. (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง) สักแปลงหนึ่งเพื่อพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่าราชการมีความจริงใจมิได้ต้องการมาหลอกยึดที่ดิน

ชาวบ้านตามที่ชาวบ้านเข้าใจว่าหากทำรับกองทุน สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) แล้ว ราชการจะยึดเอาที่ดินเป็นของรัฐ จากความพยายามของผู้ปลูกและผู้ใหญ่ สาอุดจึงตัดสินใจรับกองทุน สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) หนึ่งแปลงมีเนื้อที่ประมาณ ๒๐ ไร่

ในช่วงเดียวกันนั้นที่ดินบริเวณบ้านตะโหนด ได้มีการเปิดขายแก่คนภายนอก โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายสมุหบัญชีอำเภอไทรร่วมมือกับบ้านคนหนึ่งในท้องถิ่น ใช้ใบนายอำเภอจัดให้มีการจัดซื้อขายในเขตบ้านที่ดินในเบต้นนี้ ประกาศขายที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติซึ่งประกาศไว้เมื่อ พ.ศ.๒๕๘๔ และที่ดินซึ่งเคยประกาศเป็นพื้นที่ส่วนล้ำหรับเลี้ยงโโค กระปือ โดยขายในราคาย่อมเยา ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาทซึ่งคนในเขตบ้านโคนดไม่รู้เรื่อง กิดว่าเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงทำให้คนจากภายนอกพื้นที่หลังไหลเข้ามาซื้อที่ดินในเขตหมู่บ้านตะโหนด เช่น คนมาจากเขตอำเภอปานะและอำเภอพระยาเชิงซึ่งเป็นที่ดินมาปลูกยางทำสวนยางพารา เป็นต้น

เวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗-พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นระยะเวลา ๕ ถึง ๑๐ ปี อยู่ในระยะเวลาของการรอคอย เป็นบทพิสูจน์ของประชาชนบ้านตะโหนด กรณีการรับกองทุน สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) ปลูกยางพันธุ์ดี เป็นคนแรกและแปลงแรกของผู้ใหญ่ สาอุด เมื่อสิ้นสุดระยะเวลา ๑๐ ปี อยู่ในความรับผิดชอบและดูแลของ สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) และให้ผู้ใหญ่ สาอุดเริ่มกรีดเอา นำยางได้แล้ว ผู้ใหญ่ สาอุดได้เชิญญาติซึ่งเป็นคนมาจากเขตอำเภอชัยอ่องที่มีประสบการณ์ในการกรีดยางและทำแผ่นยางมาแล้วเพราะ เคยกรีดยางที่สวนคนอังกฤษ “บูเกะกาญคละ” ภูเขาไม้ฟ้า สรุปแล้วข้อพิสูจน์ ออกมาว่าเป็นความจริงทุกประการดังที่ประกาศไว้คือ

ใหเงิน ใหพันธุ์ยาง ใหปุย ใหเงินวดสุดท้ายเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาได้เป็นก้อนใหญ่โต ได้นำยางออกมาก เกลี่ยแล้ว ๒ แผ่นยางต่อไร่ ไม่มีดีที่ดินอย่างที่ชาวบ้านคิดไว้

หลังจากประชาชนบ้านตะโหนดและบริเวณใกล้เคียงได้ลงทะเบียนยื่นเสนอขอรับกองทุน สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) จนต้องรอคิวยาวเหยียดที่เดียว ประชาชนเริ่มขยายพื้นที่ทำไร่ ตามด้วยการปลูกยางพาราในเขตป่าสงวนที่เจ้าหน้าที่เปิดขายให้กับประชาชนโดยใช้ใบนายความมั่นคง แห่งชาติ

ชาวบ้านทุกคนสนใจขอรับกองทุนส่งเสริมการทำสวนยางพารา ฝ่ายเจ้าหน้าที่ สกย. (สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง) ใช้ระบุน้อยอย่างเข้มงวดต่อผู้ประสงค์รับกองทุนส่งเสริมการทำสวนยางพารา ที่ต้องมีต้นยางเก่าอย่างน้อย ๒๐ ต้น ต่อไร่ ทุกแปลงที่ขอรับกองทุนส่งเสริมการทำสวนยางพาราต้องตัดโคนให้หมด ถ้าเก็บไว้ ต้นไม้อ่อนๆ ๑ ต้นจะตัดออกเนื้อที่ละครึ่งไร่ออกจากกองทุน

รัฐใช้เหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๑๙ เนื่องจากไม่ยืนต้นบางชนิด เช่น มะพร้าว ปาล์มน้ำมันและผลไม้ต่างๆ เป็นพืชสำคัญในทางเศรษฐกิจ สมควรจะได้ ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการปลูกแทนต้นเก่าที่ให้ผลน้อยกว่าเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับต้นยางพารา จึงจำเป็นต้องขยายวัตถุประสงค์ของกองทุนส่งเสริมการทำสวนยางพารา ให้สามารถให้การสนับสนุนให้การปลูกแทนสวนไม้ยืน

ต้นได้ด้วยโดยใช้เงินทุนค่าใช้จ่ายในการให้สัมเคราะห์จากรัฐบาลหรือจากกองทุนสังเคราะห์เกษตรกรจึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยกองทุนสังเคราะห์การทำสวนยาง

ชาวบ้านตะโหนดรับกองทุนสังเคราะห์ ๘๐๐. (สำนักงานกองทุนสังเคราะห์การทำสวนยาง) การปลูกเป็นสวนมะพร้าวแทนเนื่องจากมะพร้าวมาแรงเป็นความต้องการของตลาด เนลี่รากูละ ๓ บาท เป็นโอกาสเหมาะสมพอดีกับรัฐได้เปิดขยายกองทุนสังเคราะห์ปัจจุบันแทนได้ถือเป็นประเภทไม้ยืนต้นเป็นพืชเศรษฐกิจ

ในอดีตปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ยางกิโลกรัมละ ๑๐ บาท ชาวบ้านดีใจมากแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ราคายังถึงกิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท ราคายังพาราได้ขึ้นสูงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน อาศัยการทำสวนยางจึงดึงดูดผู้คนจากหลากหลายสารทิศเข้ามาสู่ภูเขามากขึ้น แต่ในทางตรงข้าม ไม่ผลอย่างลงกองกลับราคาก็ต่ำที่สุด ราคา กิโลกรัมละ ๕-๑๐ บาท เมื่อซื้อในท้องถิ่น จากอดีตเคยมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ ๑๐๐-๑๕๐ บาท

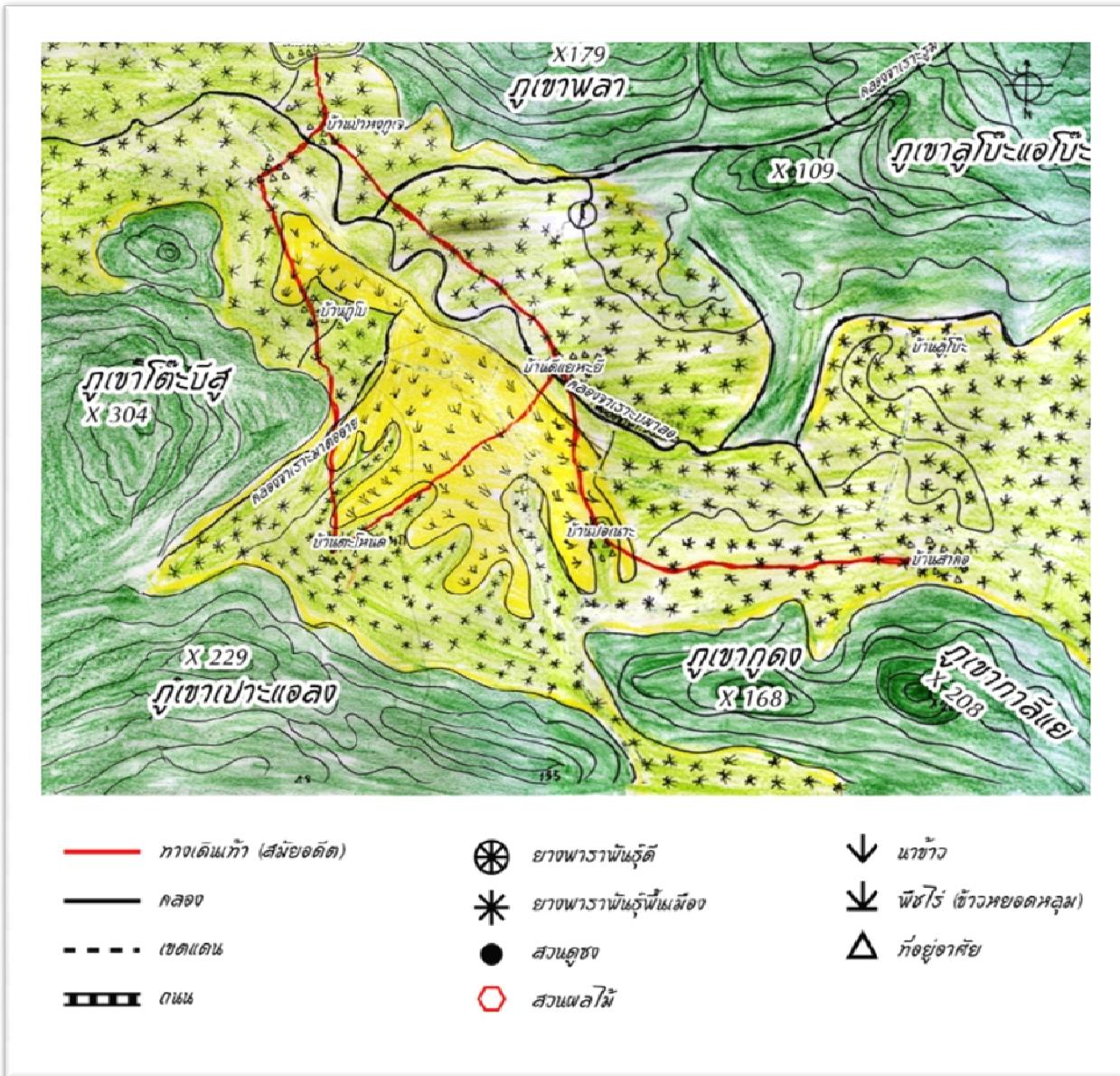
กฎหมายทั้งของกองทุนของชาวบ้านในการปลูกยางพารา จึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้สวนดูจะลดพื้นที่และหายไป ชาวบ้านที่เคยอยู่ในอารีตแต่เดิมที่ใช้พื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันเพรำมีความไว้วางใจในความเป็นเครือญาติเดียวกัน ซึ่งสุดท้ายแล้ว กล้ายเป็นปัญหาเรื่องการแสวงสิทธิเจ้าของที่ดินในรุ่นหลานเหลน การตื่นตัวการปลูกยางพาราที่ให้ผลตอบรับดี และจำนวนชาวบ้านที่มีมากขึ้นทุกขณะ ทำให้มีความต้องขยายพื้นที่ในการปลูกยางรวมถึงพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้น จนเป็นเหตุสำคัญในการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนในที่สุด

การปลูกลองกอง

ในเขตบ้านตะโหนดชาวบ้านที่ปลูกลองกอง มีอยู่แค่ ๒ คนเท่านั้น และเป็นคนมาจากต้นหยงมัส อำเภอระยะ สาเหตุของการขยายเข้ามาอยู่ในเขตบ้านตะโหนด เพราะที่บ้านนั้นไม่มีความปลอดภัยต่อชีวิต เพราะเกิดการประทะบอยครั้งจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ตอกลุ่มนบวนการ จึงอาศัยเพื่อนของญาติเข้าไปอยู่ที่บ้านตะโหนด คนแรกยังไม่มีครอบครัวจึงได้แต่งงานกับลูกสาวชาวชาวบ้านตะโหนด คนที่สองมีครอบครัวและมีลูกโตเป็นหนุ่มสาว ลูกสาวได้เข้ามาแต่งงานที่บ้านตะโหนดและซื้อที่ดินทำสวนปลูกยางพาราได้นำต้นกล้าของลองกองมาปลูกในเขตบ้านลูก โบ๊ซซึ่งติดกับบ้านตะโหนด ลูก โบ๊ซ ก็อยู่น้ำใหญ่ที่เดิมเคยเป็นของเจ้าเมืองซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นป่าทึบต้องอาศัยเวลาถึง ๖-๗ ปี จึงออกลูกมาในช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๗-๒๕๓๐ ลูกลองกองมีราคาแพงมาก และมีคนจากเขตอำเภอระยะมารับซื้อในสวนด้วยราคากิโลกรัมละ ๑๐๐-๑๒๐ บาท เนลี่แล้วลูกลองกองราคาลูกูละ ๓.๕๐ - ๔ บาท ชาวบ้านสองคนนี้ได้รับเงินจากการขายลูกลองกองถึงหลักแสนที่เดียว นอกจากนั้นยังได้รับเงินจากการขายเมล็ดลูกลองกองอีกต่างหาก เมล็ดลูกลองกองนั้นได้ขายในกิโลกรัมละ ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ บาท

ช่วงนี้ ผู้ที่มีต้นลองกอง เมื่อขายผลผลิตได้ผลดีจึงมีการยกฐานะของตัวเองต่างๆ นานา เช่น สร้างบ้านใหม่ใหญ่โต ซื้อรถยนต์ใหม่เกตัวเองและลูก ซื้อเครื่องประดับกำไลทองและสร้อยคอแก่ภรรยา ส่วนชาวบ้านที่ยังไม่มีลองกองที่สังเกตว่าเพื่อนบ้านรายมีเงินซื้อทุกอย่างก็ เพราะมีสวนลองกอง

เหตุนี้เองทุกคนจึงอยากจะปลูกทำสวนลองกอง ทั้งวัยรุ่น วัยหนุ่ม ผู้ใหญ่ วัยชรา ต้องการปลูกลองกองเป็นของตัวเองในพื้นที่ๆ มีอยู่ ทั้งในหมู่บ้านและภายนอก ในระยะเวลาไม่กี่ปี บ้านตะโหนดก็เติ่มไปด้วยต้นลองกองแซมไปทั่วทุกพื้นที่

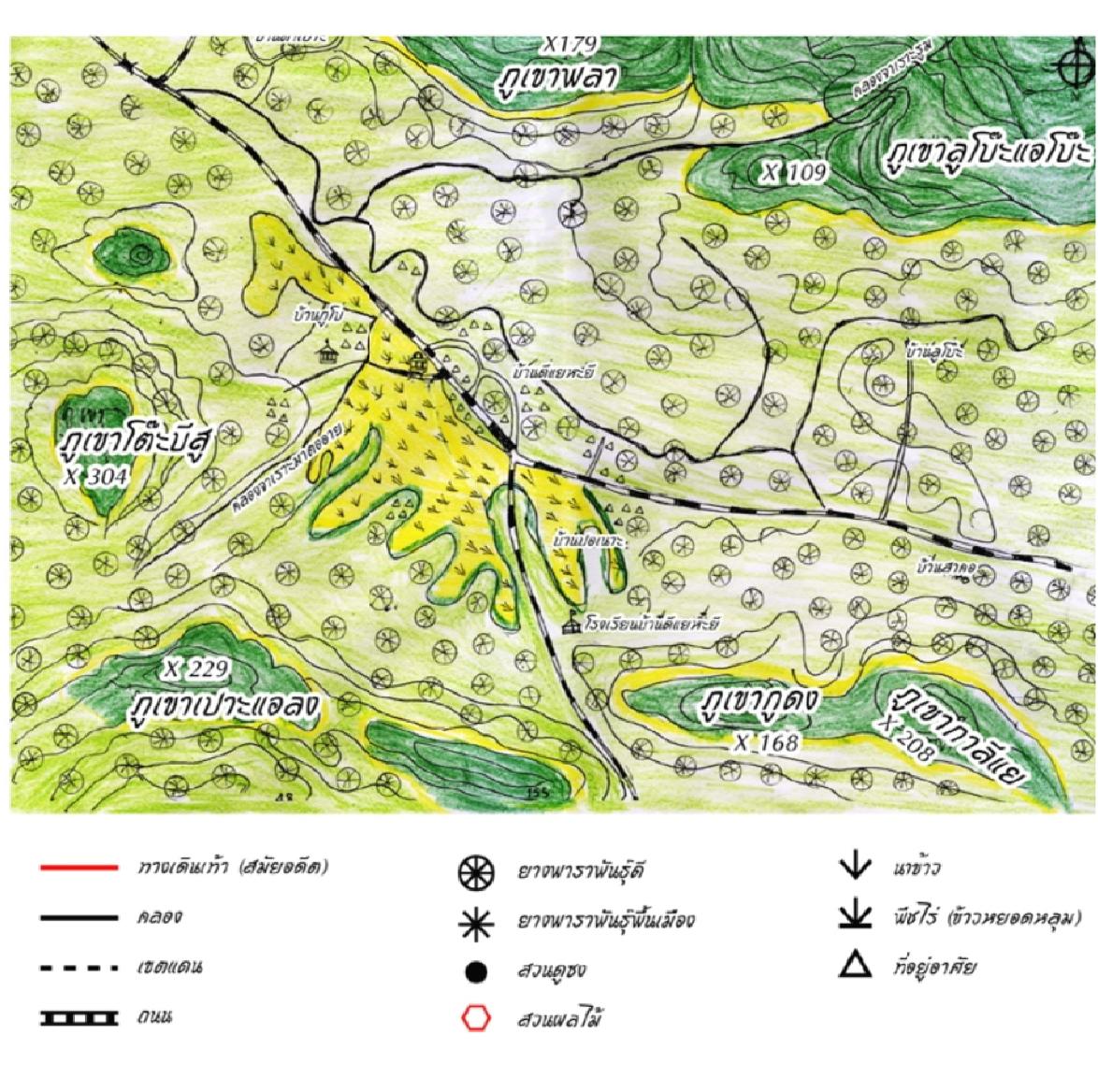
ภาพแผนที่แสดงถึงการเริ่มเข้ามาของยางพาราในบ้านตะโหนด

อธิบายการใช้ที่ดินเมื่อมีการเริ่มเข้ามาของยางพารา

เป็นการแสดงการเข้ามาของยางพารา เพราะเมื่อก่อนที่ดินใช้ร่วมกัน พอยางพาราเข้ามาพื้นที่ก็ปรับเปลี่ยนเป็นแบบคงที่แทน ดูได้จากบริเวณ พื้นที่สีเหลือง แสดงให้เห็นถึงการทำนา เป็นการใช้พื้นที่แบบคงที่ ซึ่งเป็นการครอบครองแบบถาวรแต่ก็ยังคงทำนาเหมือนเดิม

พื้นที่สีเขียวอ่อน แสดงว่าบริเวณนี้เคยใช้พื้นที่ปลูกพืชไว้แบบหมุนเวียน เมื่อเริ่มมียางพาราเข้ามาจึงเปลี่ยนเป็นการใช้พื้นที่แบบคงที่ จึงถูกเรียกว่าบริเวณที่เป็นสีเขียวอ่อน

เมื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงในการใช้พื้นที่ ในระยะแรกและระยะต่อมาแล้วจะเห็นได้ว่า บริเวณสีน้ำตาลเดิมเป็นการทำไร่ ก่อนยางพาราเข้ามาก็ยังใช้การปลูกพืชหมุนเวียนกันไม่เปลี่ยนแปลง จนยางเข้ามายกการขยายพื้นที่กินขอบเขตไปจนถึงบ้านลูโซะ แล้วเริ่มเอาพื้นที่ไว้เปลี่ยนไปปลูกยางพาราแทน พื้นที่ไม่สามารถปลูกพืชไว้แบบหมุนเวียนกันได้แต่ถูกเปลี่ยนเป็นการปลูกยางพารา ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่แบบคงที่แทนและไม่สามารถแก้ไขหรือกลับไปปลูกพืชไว้ได้อีก ขณะนี้ ชาวบ้านจึงเริ่มขยายพื้นที่เข้าสู่เขตพื้นที่ป่าไปเรื่อยๆ ซึ่งจะเห็นว่าทุกปีต้องขยายพื้นที่เข้าป่าเพื่อหาพื้นที่ใหม่ปลูกพืชไว้และปลูกข้าว พอดังเก็บเกี่ยวก็ลงยางพารา แล้วก็ทำเหมือนเดิมเช่นนี้อีกต่อไปเรื่อยๆ

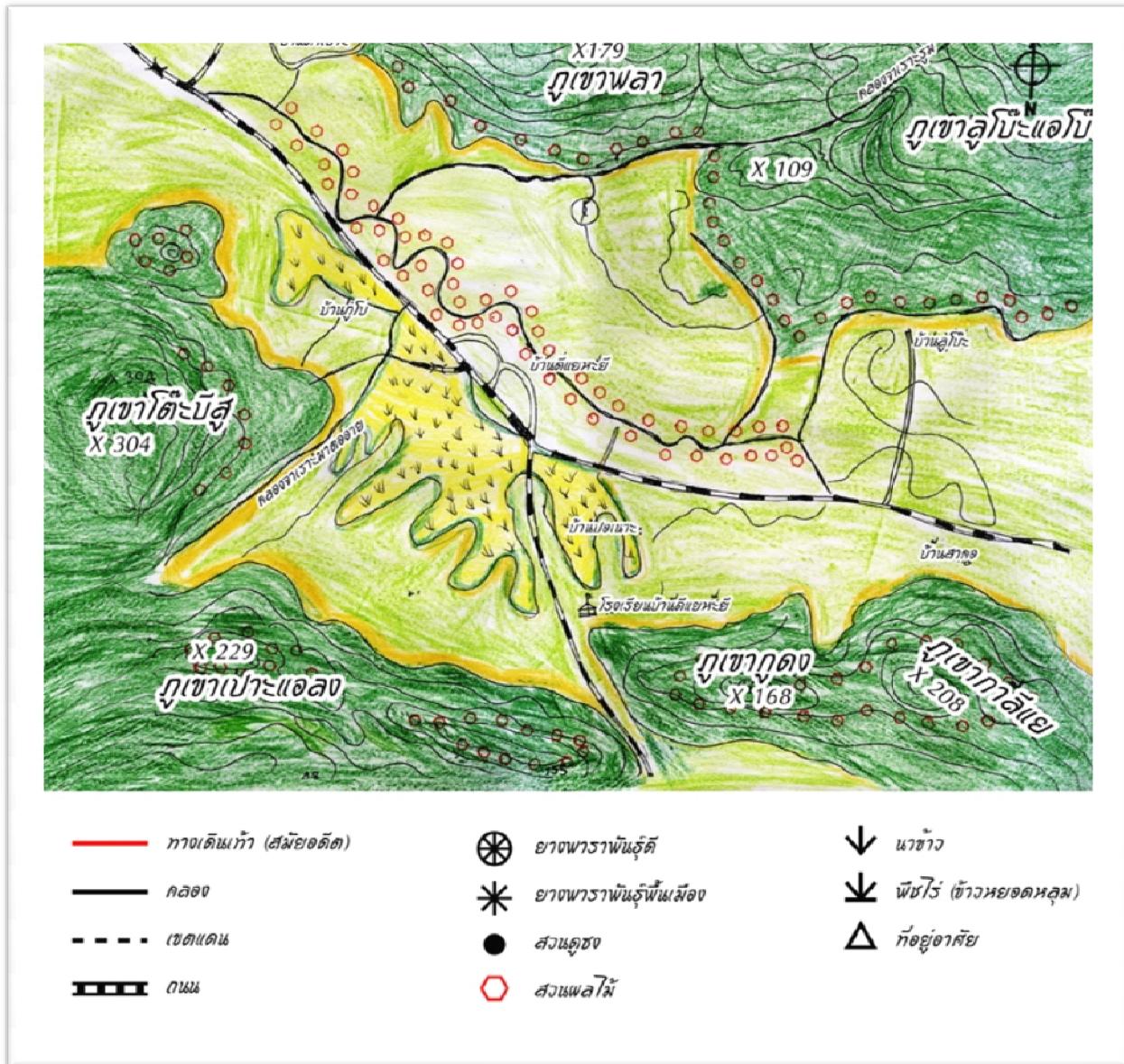

ภาพแผนที่แสดงการเข้ามาของยางพาราพันธุ์ดี ที่กองทุนสำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำการท่าสวนยางให้การสนับสนุน

อธิบายการใช้ที่ดินเมื่อมีการเข้ามาของยางพาราพันธุ์ดี ที่กองทุน สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง สนับสนุน

เป็นยุคของกองทุนสงเคราะห์ยางพันธุ์ดี (สกย.) เนื่องจากหน่วยงานนี้เข้ามาในพื้นที่แล้วให้การสนับสนุนการปลูกยางพันธุ์ดี จึงทำให้ชาวบ้านเห็นว่ายางพันธุ์ดี (สกย.) นำเข้ามานี้มีน้ำยางมาก สร้างรายได้ที่ดีแก่ชาวบ้าน ชาวบ้านจึงเริ่มขอทุนจาก สกย. อย่างรวดเร็ว เปลี่ยนสวนยางเก่าที่ปลูกอยู่เป็นสวนยางพันธุ์ใหม่ และเกิดการรุกร้าวเข้าไปในพื้นที่ป่าดงดิน

จะเห็นว่า กลุ่มที่เป็น พื้นที่สีเขียว ซึ่งแต่เดิมคือป่าคงดิบบนภูเขาสูง ปัจจุบันภูเขาสูง ปี๊ะ ภูเขาการีและ ภูเขาคุด ภูเขาโต๊ะบีสูง ภูเขาเปละแอล ได้ถูกลายเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราพันธุ์ใหม่ไปหมด ซึ่งแสดงด้วยสีเขียวอ่อน จากบริเวณที่เคยเป็นป่ากลับลดน้อยลง เหลือพื้นที่ป่าเพียงกลุ่มอยู่ๆ แทน ส่วนไม้ในป่าคงดิบที่ถูกโคลนลงเพื่อนำพื้นที่มาปลูกยางพาราก็ได้มีสัมปทานป่าไม้เข้ามาตัดและรับซื้อไม้จากชาวบ้านเอาไปหมด เนื่องจากการปลูกยางพาราของ (สกย.) มีระเบียบและเงื่อนไขว่า ถ้ามีพื้นที่ดิน ๓ ไร่ขึ้นไป จะต้องเป็นที่ว่างเปล่าห้ามมีพืชไร่อื่นๆ ปลูกร่วมในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้สวนคุชังที่ปลูกเป็นกลุ่มพันธุ์ไม้ เช่น ทุเรียน ลองกอง มังคุด สะตอ และไม้ดึงเดิมต่างๆ ก็สูญหายไปหมดเช่นกัน

ภาพแผนที่แสดงการเริ่มเข้ามาของสวนลองกองที่บ้านตะโหนด

อธิบายการใช้ที่ดินที่แสดงการปลูกสวนลงกองที่บ้านโนนด

การเปลี่ยนแปลงของสวนยางพาราและการเข้ามาของล่องกอง เมื่อลองกองเข้ามาสีเขียวตระหง่าน กุญาจะเต็มไปด้วยล่องกอง จึงเป็นการทำให้เห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่จากยางพาราเป็นล่องกองเข้ามา แทรกแทน และพื้นที่ที่เป็นคูชงเดิม ก็ได้กลายเป็นสวนคูชงที่ปลูกแต่ล่องกองเต็มไปหมด ต้นไม้ชนิดอื่นเช่น นางกีตัดทึ่งไปแล้วเอาล่องกองลงปลูกแทน

การปลูกลองกองได้ขยายในเขตป่าเขาทั้งป่าดงและป่าใส พื้นที่ในเขตป่าทั้งหมดนี้เป็นพื้นที่ซึ่งได้จากเจ้าหน้าที่รัฐเปิดขายให้กับประชาชนราคาไร่ละ ๕๐ บาทในปี พ.ศ.๒๕๐๙ ใช้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติในสมัยนั้น ชาวบ้านบางคนก็ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ทำไร่ปลูกยางพารา เมื่อยังมีที่ว่างอยู่ก็ปลูกลองกอง กลุ่มคนพวกที่มีพื้นที่น้อยในเขตหมู่บ้าน และกลุ่มคนที่มีพื้นที่มากในเขตหมู่บ้านก็ไม่ได้ทำ

ประโยชน์จากพื้นที่ชื่อมาและปล่อยเป็นป่าดงเหมือนเดิม พอนماในรุ่นหลานเป็นโอกาสพอดีกับกระถางการปลูกลงกอง ทำให้มีการบุกเข้าไปปลูกในสวนดูซง ชาวบ้านนำลงกองเข้าไปปลูกบริเวณใจกลางพื้นที่ของสวนดูซง ซึ่งเดิมยางพารากับปลูกแบบบุกรุกพื้นที่อยู่บริเวณรอบนอกสวนดูซงอยู่แล้ว จึงทำให้สวนดูซงหายไปมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดิน

จากอดีตจนถึงปัจจุบันลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชาวบ้านตะโหนดมีลักษณะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ จากเดิมกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของส่วนรวม ใช้มาเป็นการมองที่ดินแบ่งแยกการใช้และกรรมสิทธิ์ตกเป็นของปัจเจกบุคคล การเปลี่ยนแปลงไปเกิดจากสาเหตุดังนี้

การทำมหากินทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลง

ในอดีตอาชีพเพื่อยังชีพของชาวบ้านคือการทำนา ทำไร่และเก็บของป่าล่าสัตว์ ซึ่งมีฤดูกาลกำกับกิจกรรมการดำเนินชีวิตและมีความสัมพันธ์กับลักษณะการใช้พื้นที่ รูปแบบการใช้ที่ดินเป็นการร่วมกันทำงาน พื้นที่มีการใช้แลกเปลี่ยนไม่หยุดนิ่งตามตัวว่าของใครของมัน แม้พื้นที่นาซึ่งมีความเป็นเจ้าของชัดเจนก็มีประเพณีวัฒนธรรมการลงแรง ลงแขก ช่วยกันทำงาน แล้วแบ่งปันผลผลิต ส่วนรวมให้จะใช้สอยอย่างไรก็ได้เพียงแค่บอกให้รับรู้ ในสวนดูซงหรือสวนแบบเครือญาติมีการจัดการสิทธิในการเก็บกินตามสายตระกูลที่ร่วมสายเครือญาติ มีการตั้งหัวหน้าอยจัดสรรการเก็บกินผลผลิตจากสวนส่วนใหญ่เป็นต้นทุเรียน บางคืนมีสมาชิกตามสายเครือญาติเฝ้ารอเก็บผลร่วมร้อยคน

ปัจจุบันมีการเป็นเจ้าของเพียงไม่ต้นที่มีราคา เช่น ต้นตะเคียน ต้นยาง นอกจากนี้ พื้นที่นั้นก็เป็นของ การเข้ามาของพืชพันธุ์ใหม่อีก ยางพารา ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปและลักษณะการใช้พื้นที่เปลี่ยนไปด้วย

การเข้าโครงการกับ สภ.y. ต้องทำการปลูกเป็นแกลงเป็นตอน และในสวนยางห้ามปลูกพืชชนิดอื่น แซมเพื่อจ่ายในการคุ้มครองสภาพของเข้าหน้าที่ สภ.y. และที่ดินนี้ต้องมีเจ้าของมีเอกสารสิทธิ์ชัดเจน สวนแบบเครือญาติ สวนดูซง ญาติพี่น้องที่มีสิทธิ์ต่างต้องการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดินนี้ บ้างสายตระกูลจัดการตกลงแบบปrong คงกัน ได้แต่บ้างสายตระกูลก็ตกลงกัน ไม่ได้ต้องใช้วิธีการแบ่งแยกที่ดิน บ้างใช้วิธีขายสวนแล้วแบ่งเงิน

ในเวลาต่อมาเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นระบบตลาดได้เข้ามาถึงพื้นที่ห้องถิน ไม่ผลพื้นเมือง อย่างลงกอง มีราคาดี ทางสำนักงานเกษตรมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกไม้ผล เงาะ โรงเรียน พันธุ์ มังคุด ชาวบ้านจึงเปลี่ยนพื้นที่สวนแบบเดิมเป็นสวนผลไม้ บ้างก็นูกเบิกพื้นที่ปาร์วณกลุ่มกันจับจองพื้นที่ ที่ดินจึงมีเจ้าของชัดเจน การร่วมรวมกันทำงาน ทำไร่ แทนไม่มีเหลือ แต่ละคนต่างเร่งจัดการคุ้มครองสวนของตนเอง ไม่มีเวลาให้เหลือซ้ายคนอื่น

การทำนาในบ้านตະໂಹນດ

แต่ในกลุ่มผู้หญิงยังคงใช้เวลาว่างจากการบ้านกีรรวมกลุ่มเพื่อนบ้าน เครือญาติทำไร่ในพื้นที่สวนยางที่เพิ่งโค่น ซึ่งเจ้าของจะให้มีการเว้นว่างจากการปลูกสักปีสองปีเพื่อทำไร่ปลูกพืชโดยเริ่วเป็นการคืนความสมบูรณ์แก่พื้นที่

การเปลี่ยนแปลงของสวนดูซง สวนดูซงเป็นของส่วนกลางของ部落 แต่เมื่อมีการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ การใช้สิทธิ์ในพื้นที่ร่วมกันได้เปลี่ยนแปลงไป

เริ่มจากถ้าลูกหลานคนใดจับของหรือขัดสวนดูซงเป็นสัดส่วน เช่น ตรงนั้นมีต้นทุเรียนมากก็จัดเป็นร่องสวนทุเรียน หรือร่องสวนหมาก หรือร่องสวนมะพร้าว ก็จะเริ่มแบ่งกรรมสิทธิ์ชัดเจนและลักษณะของการใช้สิทธิ์ในพื้นที่สวนดูซงร่วมกันในสาย部落ก็หายไปกลายเป็นสิทธิ์ในพื้นที่ส่วนบุคคลแทน

การแบ่งสิทธิ์เฉพาะบุคคลชัดเจนมากขึ้นเมื่อรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาท โดยออกกฎหมายเกี่ยวกับที่ทำกินของชาวบ้าน โดยให้ขาดที่เบี้ยนหรือเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ของตนเอง คือ สค. ๑ จาก สค. ๑ กีพัฒนาเป็นนส. ๓ ก. ออกเป็นโฉนดที่ดิน ที่ดินซึ่งมีการใช้งานร่วมกันตามวัฒนธรรมของคนบ้านตະໂಹນດ เช่น ที่อยู่อาศัย ที่นา สวนดูซง และ ไร่ ลูกดตะเบียนใส่ชื่อของป้าเจกเพื่อกันสิทธิ์ไม่ให้ตกเป็นของรัฐ

แต่การใช้สิทธิ์ในสวนดูซงยังคงถือธรรมเนียมปฏิบัติเดิมทุกคนในสาย部落ใช้สิทธิ์ในสวนดูซงนั้นได้ แต่ต่อมามีการเปลี่ยนเป็น นส. ๓ และมีการใช้ระบบเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นทุนของรัฐเริ่มเข้ามาในหมู่บ้าน การที่มีชื่อในเอกสารสิทธิ์ที่เป็นของผู้ดูแล โดยปริยาย และลูกหลานของผู้ดูแลก็เข้ามาจับจองเป็นเจ้าของสวนซึ่งถือว่าตัวเองมีสิทธิ์ เพราะมีชื่อในเอกสารสามารถนำสวนนี้ไปใช้ได้โดยกฎหมาย ทำให้ Jarvis ธรรมเนียมปฏิบัติเดิมที่ทุกคนมีสิทธิ์ในพื้นที่สวนดูซงล่มสลายไป

เมื่อไม้ย่างพารามีราคาในช่วง ประมาณ ๒๐ ปีที่แล้ว จึงมีกลุ่มคนจากจังหวัดระยองมาตั้งบริษัทในจังหวัดยะลา โดยอาศัยนักการเมืองในห้องถินคนหนึ่ง และได้แต่งตั้งหلانนักการเมืองผู้นั้นเป็นฝ่ายจัดหาไม้ย่างพาราเข้าบริษัท มีเงินเดือนประจำตำแหน่งและได้เงินจากค่าไม้ย่างพารา

วิธีการจัดหาไม้ย่างพาราก็คือการเป็นนายหน้าเพื่อไปติดต่ออีกทีกับผู้ที่มีบารมีในพื้นที่ ถึงจะได้ติดต่อ กับเจ้าของสวนย่างพารา การจัดซื้อแล้วแต่บริษัทจะตีราคาแบบเหมาทั้งสวนหรือตีราคາแต่ละไร่ เป็นหน้าที่ของพนักงานบริษัทฝ่ายตีราคานั้น ซึ่งราคากองไม้ย่างพาราขับสูงขึ้นไปเรื่อยๆ เนื่องจากมีหลายบริษัทมาเปิดรับซื้อ จึงมีการแบ่งขันราคากันจึงทำให้ราคามีไม้ย่างสูงขึ้น

ขณะนี้ได้ทำสวนย่างพารากับทำสวนล่องกองไปพร้อมๆ กัน แต่ละคนอยากจะขยายพื้นที่ของตัวเองทำสวนย่าง สวนล่องกองจึงรวมกลุ่มสั่งตัวแทนไปพูดคุยกับนายหน้าที่เปิดขายที่ดินบนภูเขาเขตอ่าเภอศรีสาร ซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแต่เขาอาศัยบารมี เช่น ผู้ใหญ่ในเขตพื้นที่นั้นร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำการขายพื้นที่ให้กับชาวบ้านศรีสาร โดยได้รับสัญญาณจากรัฐโดยตลอดกันว่าเมื่อขายป่าสงวนจะได้รับส่วนแบ่งกี่เปอร์เซ็นต์ ซึ่งขายตั้งแต่ยุคลองกองมานานถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าคงขายในราคาก ๒๕ ไร่ ราคา ๕๐,๐๐๐บาท

เมื่อไม้ย่างพารามีราคาสูงขึ้นไปเรื่อยๆ กล้ายเป็นสิ่งผลักดันให้ชาวบ้านใช้เงินมากขึ้นไปด้วย การยืมของกองทุนสงเคราะห์ สถาบันฯ ขยายเพิ่มมากขึ้น เพราะมีการขายไม้ย่างพาราเป็นการใช้จ่ายทั้งๆ ที่ยังมีอายุการใช้งานอยู่ ทางเจ้าหน้าที่ สถาบันฯ พยายามอกรอบเบี้ยบบังคับใช้มีการเบริชบิที่บ้านย่างพาราไม้ย่างยังไม่มีราคาอายุการใช้งานถึง ๒๐ ปี ในเมื่อไม้ย่างพารามีราคาอายุการใช้งาน ๑๐ ปี แต่เนื่องจากไม้ย่างมีราคาสูงมากขึ้นทุกปี นายหน้าหรือผู้มีบารมีในพื้นที่อย่างจะได้ครอบครองไม้ย่างพาราให้ได้มากที่สุดเพื่อจะทำเครดิตกับบริษัทเพื่อจะได้ผลประโยชน์มากขึ้น จึงรวบรวมรายชื่อและเอกสารต่างๆ ของชาวบ้านที่อยากรายไม้ย่างพาราแล้วได้ยื่นเสนอ กับเจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์ สถาบันฯ มีการพูดคุยมีข้อตกลงกัน แล้วจึงบอกกับเจ้าของสวนตัดโคงต้นยางได้แล้ว แม้ว่า โดยปกติแล้วนับตั้งแต่ยื่นขอ กับเจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์แล้ว ต้องรอภายใน ๖ เดือนจะออกบัตรให้เป็นการแสดงว่าได้รับการอนุมัติแล้วเจ้าของสวนจึงจะตัดโคงต้นยางได้

การประกาศอุทยานบูโอด-สุไหงปาดี พ.ศ. ๒๕๔๑

การประกาศเขตอุทยานบูโอด - สุไหงปาดี ได้สร้างปัญหาให้กับชาวบ้านคือ เขตอุทยานทันทีที่ทำกินของชาวบ้านหมู่บ้านตะโหนดและหมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่เรียงรายรอบภูเขาบูโอด การประกาศพื้นที่ป่าบูโอดเป็นพื้นที่ของรัฐและเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ทำโดยที่ชาวบ้านไม่เคยทราบล่วงหน้าเลย และไม่การการแจ้งให้ทราบ ไม่มีการทำประชาพิจารณาให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วม แต่กลับหลอกหลวงปิดบูดตากชาวบ้าน

ก่อนหน้านี้นี้ เจ้าหน้าที่มีคำสั่งให้ผู้นำห้องถินหมู่บ้านที่อยู่เรียงรายรอบภูเขาบูโอด เอลาຍมีอื่อของชาวบ้านในห้องถินที่มีที่ทำกินบนภูเขา โดยหลอกว่าเจ้าหน้าที่จะออกหนังสือเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกินแก่ชาวบ้านในเขตป่าสงวน เพราะพื้นที่นั้นเต็มไปด้วยย่างพารา สวนคุชง สวนล่องกอง ของชาวบ้านอยู่แล้ว ชาวบ้านเชื่อและไว้ใจในตัวของผู้นำคือห้องถินและผู้ใหญ่บ้านจึงร่วมกันลงลายมือชื่อ แต่เมื่อลงชื่อไปแล้ว

กลับประกาศว่า รายชื่อที่ชาวบ้านได้ร่วมลงนามนั้นเป็นเรื่องที่ชาวบ้านยินยอมให้ประกาศพื้นที่ทำกินนั้น เป็นเขตป่าสงวนแทน

มีเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้หนึ่งทำงานอยู่ที่อุทยานแห่งชาติ อันดามาจจะ เล่าให้ฟังว่า ผู้ใหญ่และกำนันในเขตพื้นที่ซึ่งมาล่ารายชื่อชาวบ้านนั้น จะได้เงินในการล่ารายชื่อนี้ จากทางการคุณละ ๒-๓ หมื่นบาท ที่แรก ชาวบ้านก็ไม่เชื่อว่าจะมีการประกาศแบบนี้ แต่ต่อมามีปี พ.ศ.๒๕๔๒ ทางการได้ประกาศว่าบริเวณพื้นที่ เขตล้อมรอบเทือกเขาบูด-สุไหงปาดี เป็นเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ทำให้ชาวบ้านรู้ว่าตนเอง โดนหลอกและ กับกล้ายเป็นว่าพื้นที่ทำมาหากินอยู่เดิมกลับเป็นการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติแทน และในการประกาศ ให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาตินั้นจะมีระยะเวลาประมาณ ๔๐ วัน ที่จะให้ชาวบ้านไปร้องเรียนกับทางการว่า พื้นที่นั้นชาวบ้านทำกินมาอยู่ก่อนแล้ว แต่ชาวบ้านไม่ได้รับรู้เรื่องสิทธิในการร้องเรียนเลยจึงทำให้เวลา ล่วงเลยไป กล้ายเป็นว่าชาวบ้านยินยอมให้ทางการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมา จนถึงปัจจุบัน

หลังจากที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติบูด-สุไหงปาดี ซึ่งได้ประกาศพื้นที่ ทั้งหมู่บ้านว่า บริเวณนี้เป็นอุทยานแห่งชาติทั้งหมด แต่ยังไม่ได้ลงเขตในพื้นที่ว่าพื้นที่ใดบ้าง ในช่วงนี้ที่ ทางการประกาศมีกลุ่มองค์กรอื่นๆ โอดซึ่งทำงานเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนสายบูรอยู่ใน พื้นที่ ชาวบ้านในเขตบ้านบูด-สุไหงปาดี ได้รวมตัวกันและส่งตัวแทนเข้าร่วมกลุ่มเพื่อไปคุ้มพื้นที่ต่างๆ ใน ๑๕ จังหวัดภาคใต้ ที่มีปัญหาที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับพื้นที่ทำกินและได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มของสมัชชานจน บรรจุเข้ารวมเป็นปัญหาที่ทำกินกับที่อยู่อาศัย แต่ก็ได้ผลในระดับหนึ่ง

พวกลัวแทนชาวบ้านได้ต่อสู้กับวิถีทาง โดยไปเรียกร้องกับ สมาคมกุฎิสภา (สว.) ซึ่งได้ลงเข้าไปคุ้ม สภาพปัญหา ชาวบ้านก็จัดเวทีเล่าถึงปัญหาความเป็นมาต่างๆ บอกความต้องการพื้นที่ทำกินและการออก เอกสารสิทธิ์ของชาวบ้านในสมัยนั้น ชาวบ้านพยายามหาหลักฐานต่างๆ มาแสดงว่าเขตพื้นที่นั้นเป็นเขตทำ กินของชาวบ้านมาช้านาน แต่ทางราชการก็ไม่เชื่อ เพราะเขามิรู้จักสวนดูซง ไม่รู้ว่ามีต้นทุเรียนใหญ่มากที่ ชาวบ้านดูแลกันมาแต่ด้วยความไม่รู้ว่านั่นคือที่ทำกินของชาวบ้าน เพราะเวลาที่ทางราชการจะปักเขตจะดูจาก พื้นที่ทางอากาศว่าเห็นต้นไม้ใหญ่ยอดๆ ก็บอกว่าตรงนี้เป็นเขตอุทยาน แต่ไม่ได้ลงมาคูในพื้นที่จริงๆ ว่า ชาวบ้านแถบนี้คูแลใช้พื้นที่มารอย่างต่อเนื่องและยาวนานอย่างไร

ต่อมามีเรื่องกีเรียงหายไป ทางสว. ก็ไม่ได้เข้ามาช่วยชาวบ้านจริงจัง ชาวบ้านจึงต้องช่วยตนเองโดย เริ่มใช้ไม้แข็งกับทางภาครัฐ โดยทำการเคลื่อนไหวแบบเมียบๆ และปูไม้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปในพื้นที่ เพื่อปักหลักเขตแดนพื้นที่อุทยาน โดยบางครั้งก็ใช้หนังสติกหรืออาหินป่าใส่เจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ล่า ถอยไป จนทุกวันนี้เรื่องกีเรียงเริ่มเงียบไปแต่ชาวบ้านในพื้นที่ยังรวมตัวต่อสู้และรออยู่ว่าทางการจะทำการ แก้ไขอย่างไรจนถึงทุกวันนี้

หลังจากกลุ่มชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันต่อสู้กับทางอุทยาน หน่วยงานรัฐอื่นๆ ก็พยายามบีบชาวบ้าน ทุกทาง เช่น เจ้าหน้าที่ สภ. ได้ประกาศไม่รับทำกองทุนส่งเคราะห์แก่ชาวบ้านที่มีสวนยางอยู่ในเขตอุทยาน

ในเขตบ้านตะโหนด นอกจางเป็นพื้นที่ขัดแย้งเรื่องการประการเขตอุทyanแห่งชาติบูโโด- สุไหงปาดีทับที่คินของชาวบ้านแล้ว ยังเป็นพื้นที่ขัดแย้งในเรื่องการอนุรักษ์สัตว์ป่าอีกด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จังหวัดได้แยกจ่ายงบประมาณตามลักษณะเพื่อการตุนเศรษฐกิจ แต่ทางอำเภอต้องการให้จัดตั้งเป็นสำนักงานด้านอนุรักษ์นกเงือกซึ่งเป็นนกใกล้สูญพันธุ์ แต่ชาวบ้านต้องการนำเงินมาใช้ในการตุนเศรษฐกิจ จึงเกิดการขัดแย้งทางแนวคิดการจัดการป่า เพราะชาวบ้านมองว่าพื้นที่ป่าเป็นเขตที่พวกราษฎร์มีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ พวกราษฎร์มีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากป่าได้

การใช้พื้นที่ป่าของชาวบ้านถูกมองเป็นการทำลายป่า ทำลายธรรมชาติและจะถูกเจ้าหน้าที่จับกุม เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจว่าทำไม่ขาดจึงประท้วงการประการเขตอุทyan และไม่ต้องการตั้งศูนย์อนุรักษ์นกเงือก ความคิดของชาวบ้านก็คือ หากที่คินตกเป็นของรัฐเมื่อใด ความสามารถในการเรียกร้องต่อสู้จะค่อยๆ หมดลง ดังนั้น ชาวบ้านจึงเลือกไม่ยอมตกลงกับข้อเสนอของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด

ปัจจุบันการแก้ปัญหาเขตอุทyanทับที่ทำกินของชาวบ้าน มีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนหรือ พอช. มาเป็นประธานให้เกิดการพูดคุยกันระหว่างชาวบ้านกับรัฐ แนวทางที่ พอช. ใช้เป็นสิ่งที่ชาวบ้านเคยเสนอในการประท้วงเรียกร้องที่หน้าทำเนียบว่า ไม่ให้ใช้ภาพถ่ายทางดาวเทียมเป็นเครื่องมือในการจำแนกประเภทของป่า ภาพถ่ายทางดาวเทียมไม่สามารถจำแนกประเภทของชนิดป่าได้อย่างถูกต้องว่าไหนเป็นป่า ไหนเป็นสวนของชาวบ้านที่เป็นสวนดุชงเป็นสวนทุเรียนอายุกว่าร้อยปี ชาวบ้านต้องการให้ทางเจ้าหน้าที่ อุทyanร่วมกันไปดูพื้นที่จริงบนภูเขาเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นพื้นที่สวนของชาวบ้านจริง

นอกจากนั้น พอช. ได้ให้ห้องถินที่มีปัญหาเขตอุทyanทับที่ทำกิน ได้จัดทำบุคลกรในชุมชนที่เรียน จบปริญญาตรีแต่ยังไม่มีงานทำมาฝึกอบรมกับ พอช. ในเรื่องการทำรังวัดที่คิน การเขียนแผนที่ การอ่านพิกัด GPS การอ่านภาพถ่ายทางอากาศ การอ่านแผนที่มาตรฐาน ๑: ๕,๐๐๐ เพื่อทำแผนที่ข้อมูลที่คินภาคชาวบ้าน แต่ใช้วิธีการและเทคโนโลยีที่หน่วยงานของรัฐยอมรับ ในส่วนหน่วยงานของรัฐมีนายอำเภอเป็นประธาน และมีป้าไม่嫁 เก่า ที่คิน嫁 เก่า เป็นคณะกรรมการร่วม ในการออกแบบไปทางข้อมูลทำแผนที่หาดใหญ่บนภูเขา

ในภาคชาวบ้านนี้ การออกแบบปีนี้ต้องร่วมกันหลายฝ่ายทั้งบุคลกรของชุมชนที่ผ่านการอบรม จาก พอช. เจ้าหน้าที่อุทyan เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้อาวุโสในชุมชนที่รู้ประวัติการใช้ที่คินในห้องถิน เจ้าของที่คินผู้ที่ต้องการยืนยันในสิทธิ์การใช้ที่คินของตน เมื่อทำข้อมูลที่คินเรียบร้อยแล้วก็จะยื่นหนังสือให้ คณะกรรมการการแก้ไขปัญหาที่คินที่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อออกหนังสือรับรองที่คินที่มีอยู่จริงของชาวบ้าน ในเขตอุทyanชาวบ้านบอกว่าสิ่งที่เราต้องการมากที่สุดคือสิทธิในการใช้ประโยชน์ในที่คินของเขากัน หนังสือเอกสารสิทธินี้เป็นเรื่องสำคัญที่เกิดขึ้นในภายหลัง

การเวนคืนที่คินเพื่อสร้างถนนสีเหลือง สายยะลา-นราธิวาส

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖ เริ่มมีโครงการตัดถนนสายยะลา-นราธิวาส ผ่านบ้านตะโหนดและตัดผ่านภูเขาเขตอุทyanบูโโดสุไหงปาดี ผลการสำรวจครั้งแรกออกมารากฎว่า ต้องการตัดถนนออกเขตที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านตะโหนด ซึ่งเป็นเขตสวนยางพาราและสวนผลไม้ ที่นาของชาวบ้าน

เหตุผลพอจะทราบข้อมูลว่า เพราะต้องการถอนสายตรงและเป็นการลดค่าใช้จ่ายงบประมาณการ เวนคืนของชาวบ้าน เพราะเส้นที่ตัดผ่านเป็นสวนยาง สวนผลไม้ และที่นา

การคิดค่าเวนคืนตามราคาประเมินของกรมที่ดิน ไว้ละ ๕๐,๐๐๐-๖๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ ถ้าจะเทียบกับ ค่าการเวนคืนในเขตพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนหมู่บ้าน มูลค่าประเมินของกรมที่ดินสูงกว่า ซึ่งจะเห็นว่าเป็น ปัญหาของเรื่องผลประโยชน์แอบแฝงอย่างชัดเจน

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่รับผิดชอบในการตีราคาก่าชดเชย ค่าเวนคืนสิ่ง เพาะปลูกพืชสวนและสิ่งปลูกสร้าง มีการลงมาสำรวจครั้งแรก สิ่งปลูกสร้างพืชสวนของชาวบ้าน ผลออกมานา ว่าการสำรวจของคณะกรรมการตีราคาก่าชดเชยแต่ละคน ไม่เหมือนกัน พรrokพวงพุดคุยต่อรองได้ง่ายกว่า และได้ราคาสูง มีการปลูกสร้างบ้านใหม่เกิดขึ้นบนเส้นทางที่ถนนผ่านตลอดแนวเพราะต้องการค่าเวนคืน มี การลงทุนสร้างบ้านใหม่แต่ละคนต่อหลังคาเรือนใช้งบประมาณถึง ๑๐๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท มีชาวบ้าน ระดับปัญญาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่หลายคน และมีทั้งเด็กแก่คนจีน ๒ คน เข้ามาสร้างบ้าน โดยเป็นพ่อค้า และนายทุนที่ร่วมมือกับบอร์ด และ นายก อบต. ใน การสร้างบ้านใหม่ตลอดแนวที่ตัดถนนนั้นเป็นการแฝง ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจน โดยตอกลงกันว่าผู้สร้างบ้านใหม่กับคณะกรรมการต้องแบ่ง ผลประโยชน์แบบครึ่งต่อครึ่ง

เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงกับคณะกรรมการลงมาสำรวจบ้านใหม่ครั้งแรกได้รังวัดลักษณะบ้าน ราوا หนึ่งสักดาวห้า ก็มีมูลค่าประเมินแต่ละบ้านใหม่ บ้านลักษณะกระหอมหรือขันนำเล็กๆ ราคาราว ๕๐,๐๐๐- ๖๐,๐๐๐ บาท บ้านไม้มีชั้นเดียวมีเสา ๖-๘ ต้น ราคาราว ๑๕๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท ทราบข่าวกันทั่วทั้ง หมู่บ้าน ผู้ที่สร้างบ้านใหม่พร้อมที่จะไปส่งเอกสาร บัตรสำเนาจะไปเบิกบัญชีธนาคารทุกคนต่างดีใจกันและ ตั้งความหวังต่างๆ นานา

ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์อยู่ๆ ท่าที ต่อมากลุ่มผู้ที่ไม่ได้ผลประโยชน์ก็นัดประชุมกลุ่มฯ แนวทางคัดค้านหาข้อสรุปเพื่อจะยับยั้งกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์ เช่น ร่วมกันลงลายมือชื่อประชาชนเพื่อ คัดค้านการตัดสร้างถนนสายนี้โดยไม่ชอบธรรม ให้ถนนสายนี้ไปตามเส้นทางเดิมในชุมชนหมู่บ้าน เป็น ถนนรับผิดชอบโดยหน่วยงาน (รพช.)

เมื่อมีการฟ้องร้องเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงและคณะกรรมการเรื่องความไม่โปร่งใส เพราะมีการ สร้างบ้านใหม่ตลอดแนวที่ตัดถนนผ่าน ได้มีตัวแทนเข้าไปกรุงเทพฯ ที่กรมทางหลวงโดยตรงและได้แจ้ง ข่าวออกช่อง ไอทีวี (ITV) เรื่องราวจึงบานปลาย มีการลงมาสำรวจใหม่โดยยกเลิกกำหนดค่าเวนคืนเก่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสมาตรฐานการปลูกสร้างบ้านใหม่ ได้นัดประชุมในหมู่บ้านร่วมกับนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้าน โดยออกประกาศทั้งหมู่บ้าน หากมีสิ่งที่ปลูกสร้างใหม่ให้รื้อถอนตาม กำหนดโดยเร็ว ถ้าเกินกว่ากำหนดจะดำเนินคดีตามกฎหมายทันที มีประชาชนที่กลัวว่าได้รับรื้อถอนไป มี บางส่วนที่มั่นใจว่าจะไม่ผิดกฎหมายถึงขั้นจะดำเนินคดีให้อยู่ต่อไปโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ

เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงระดับหัวหน้าลงมาในพื้นที่ได้นัดพบกับกลุ่มผู้ที่คัดค้านและหารือว่าในเขต บ้านจะโอนคืนจะผ่านทางสายไฟฟ้าได้บ้าง ตามความต้องการของคนกลุ่มนี้จะให้ยึดหลักถนนสายเดิม

ของบ้านตะโหนด โดยให้หน่วยงาน ร.พ.ช. คูแล ให้ข่ายถอนห้องสองข้าง จุดประสงค์เพื่อให้โคนพื้นที่ของช้าบ้าน สิ่งพะปลูกหรือบ้านเรือน เพื่อจะได้ค่าซดเชยค่าเวนคืน

มีแกนนำในกลุ่มได้ตระเวนบอกบ้านที่เกี่ยวกับข้อตกลงการจะเก็บค่าหัวและเบอร์เต็นต์ต่อหลังคาเรือน ส่วนเจ้าหน้าที่กรมทางหลวงก็มาสำรวจจังหวัดในเขตบ้านตะโหนด เมื่อกดปัญหาต้องผ่านพื้นที่ดินของมัสยิดบ้านตะโหนด เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงก็ได้แจ้งแก่หัวหน้ากลุ่มว่าไม่สามารถจะดำเนินการได้ สำหรับข้อเสนอของกลุ่ม เพราะติดเขตพื้นที่มัสยิด เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงได้ยื่นข้อเสนอให้หัวหน้ากลุ่มว่า ต้องนัดประชุมชาวบ้านซึ่งแจ้งอย่างละเอียดให้เข้าใจด้วยเหตุผลที่ดีว่ามีความจำเป็นต้องยอมให้พื้นที่ของมัสยิดไป โดยต้องลงลายมือชื่อชาวบ้านหนึ่งในสามนาด้วย จึงมีการนัดประชุมชาวบ้าน ซึ่งสรุปว่า ตามหลักการศาสนาอิสลาม “พื้นที่ดินที่มอบจะจะคงสภาพหรือวากฟ เพื่อทำมัสยิด ไม่สามารถที่จะทำอย่างอื่นได้”

เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ลงมาสำรวจการตีราคาก่าซดเชย ค่าเวนคืน สิ่งที่ปลูกสร้างของประชาชนแต่ละคนนั้น ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของแต่ละคนแต่ละกุ่มที่มีกับกลุ่มผู้มีอิทธิพล ทำให้กระบวนการเวนคืนที่ดินที่บ้านตะโหนดมีปัญหาอย่างมากซับซ้อนต่อเนื่อง

ส่วนเรื่องของที่ดินไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยหรือสวนยางพารา สวนผลไม้ ทางเจ้าหน้าที่ใช้เกณฑ์ ตายตัว คือ ถ้าเป็นที่ดินที่อยู่อาศัยใช้การประเมินผลของกรมที่ดินอำเภอ ที่ดินในเขตบ้านตะโหนดไร่ละไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าแบ่งเป็นห้อง ๑ ไร่ อย่างน้อยได้ ๑๐ ห้อง เฉลี่ยตกราคาห้องละ ๓๐,๐๐๐ บาท แต่ที่ดินห้องในเขตบ้านตะโหนดขายห้องละ ๕๐,๐๐๐-๖๐,๐๐๐ บาท ถ้าเป็นสวนยางพาราใช้เกณฑ์ของ สกย. ไร่ละ ๓๐ ตัน หากมีต้นยางพาราเกินกว่า ๑๐ ตันต่อไร่ หรือมีต้นไม้อย่างอื่นปลูกแทรกอยู่ด้วยก็ไม่คิดราคาต้นอื่นๆ เป็นการประเมินโดยไม่มูลคิดค่าตามสิ่งที่ชาวบ้านปลูกไว้

หลังจากผ่านไป ๔-๕ ปีที่โครงการถนนสีเหลนตัดผ่านบ้านตะโหนดและยังไม่สามารถทำงานสำเร็จ เพราะสถานการณ์รุนแรงในปัจจุบัน มีเขตที่แล้วเสร็จบ้าง เช่น บ้านนาลูกกาซึ่งตอนนี้ ชาวบ้านโยกย้ายบ้านเรือนไปทางที่อยู่ใหม่ บางรายพอจะซื้อที่ของเพื่อนบ้านจัดสรรเป็นห้องขายก็ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มบ้านใหม่ บาง

รายไม่พอใจเงินที่ได้ค่าเวนคืนก็ไปปลูกบ้านในสวนของตัวเองลึกเข้าไปให้ห่างจากเพื่อนบ้านและริมถนน บางรายมีพื้นที่เดิมกว้างพอที่จะขยายบ้านเรือนได้จากเขตเวนคืนก็อยู่ต่อ

ปัจจุบันถนนสายนี้ยังไม่แล้วเสร็จเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทางบริษัท SON เป็นผู้รับเหมา ก่อสร้างได้ยกเลิกถนนสายนี้ไป กรมทางหลวงได้ประกาศให้บริษัทที่เป็นคนในพื้นที่มารับช่วงต่อ ปรากฏว่าบริษัทดิมได้เบิกเงินงบประมาณเกินกว่างานที่ทำมาแล้ว ถึงวันนี้ยังไม่มีวี่แววว่าจะเริ่มงานใหม่ ชาวบ้านก็อดทนกับความยากลำบากในการเดินทางไปมา ว่าเมื่อไหร่จะสร้างเสร็จสักที ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ในฤดูฝนได้เกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันทำให้มีน้ำป่าจากภูเขาไหล แรงพัดสะพานคอนกรีตที่เชื่อมระหว่างบ้านบือเจาะกับบ้านตะโหนดเสียหาย ไม่สามารถสัญจรข้ามไปมาได้ ชาวบ้านต้องแก้ไขโดยวางแผนแผ่นไม้ต่อกัน แต่ตอนนี้ไม่สามารถผ่านไปได้ต้องขับอ้อมไปทางอ้อมรวมกันแล้วเข้าอำเภอรือเสาะสู่บ้านตะโหนดทางตลาดรือเสาะ

สภาพบ้านที่ถูกรื้อถอน

ถนนสีเลนตัดผ่านบ้านตะโหนดแต่ยังสร้างไม่เสร็จ

ในหน้าฝนของทุกปีถนนสีเลนที่ยังไม่มีการลาดยาง ถนนเป็นดินแดงจะกลایดินเลนไปมาไม่สะดวกและปัญหาจากการขยายถนนให้กว้างกว่าเดิมทำให้บ้านที่ติดริมถนนต้องรื้อ ย้ายจึงเกิดการอพยพไปปลูกบ้านในพื้นที่ใหม่เป็นผลทำให้เกิดการห่างไกลระหว่างกลุ่มเครือญาติ ต่อมาราบบ้านได้ร่องทุกช่อง ความยากลำบากในการดำเนินชีวิตต่อปัญหาถนนสีเลนที่ทำไม่เสร็จต่อ ศอ.บต (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้)

ต่อมา ศอ.บต มีคำสั่งให้ทางอำเภอเรือเสาะเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน ในพื้นที่ ซึ่งทางอำเภอเป็นตัวกลางในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างบริษัทผู้รับเหมากับกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ ที่เดือดร้อน ทางผู้รับเหมายอมรับถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยในพื้นที่จึงหยุดดำเนินการ ผู้รับเหมาหลักจึงแก้ไขปัญหาโดยให้ผู้รับเหมาในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานต่อ แต่ปรากฏว่าผู้รับเหมาในท้องถิ่นได้ดำเนินการอย่างไม่มีคุณภาพอย่างกับว่าทำเพียงเสร็จๆ โดยดำเนินการเพียงเกรดคืนที่เป็นหลุมเป็นบ่อให้เสมอ กันแต่ไม่ได้ราดยาง ในตอนนี้เล่นในปัจจุบันจึงยังไม่แล้วเสร็จดี

ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ส่วนรวมสู่กรรมสิทธิ์แบบปัจเจก

เมื่อรัฐเข้ามาปฏิรูปการถือครองที่ดินในท้องถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการถือครองที่ดินและเกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในสังคมท้องถิ่น ระบบการถือครองครอบครองที่ดินแบบของรัฐเป็นแบบชัดเจนตายตัวต้องมีเจ้าของคนเดียวให้ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งสร้างความขัดแย้งต่อลักษณะที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมอย่างส่วนดูซงหรือส่วนแบบเครือญาติเป็นผลให้แต่ละตระกูลต้องปรับตัวตามสถานการณ์ การปรับตัวของแต่ละตระกูลไม่เหมือนกัน เพราะ โครงสร้างภายในแตกต่างกัน ดังกรณีดังนี้

ชาวบ้านผู้หนึ่งเล่าว่า สวนดูซงดีมาก เป็นสวนดูซงที่มีจำนวนเครือญาติที่มีสิทธิเก็บกินมาก สายตระกูลนี้เป็นสายตระกูลขนาดใหญ่ที่มีคนในตระกูลมีตำแหน่งการปกครองแบบใหม่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเดิมคนรุ่นก่อนของสายตระกูลดูซงดีเย็นนี้เป็นผู้นำศานาทำให้สายตระกูลเป็นที่เคารพนับถือของคนในท้องถิ่น

เมื่อรัฐเข้ามาปฏิรูปการถือครองที่ดิน การดูแลจัดการเกี่ยวกับสวนยังมีการบริหารจัดการที่ดีอยู่ แต่ต่อมาราคาไม่ทุเรียนพื้นบ้านซึ่งมีมากในสวนและแต่ละต้นมีขนาดใหญ่ ๒-๓ โอบ มีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดไม่ภายนอกท้องถิ่น และช่วงนี้ยางพารามีราคาเป็นที่นิยมของคนแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการมีชื่อเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการปกครองในตระกูลดูซงดีเยี่ยมได้โค่นต้นทุเรียนขายโดยไม่ได้บอกกล่าวให้สมาชิกในตระกูลคนอื่นๆ รับรู้ ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่สมาชิกในสายตระกูลแต่ก็ไม่มีความสามารถทัดทานเรียกร้องได้ ใจหลังจากนั้นผู้อาวุโส หรือ ป้าล้อ ที่ดูแลการจัดการสวนได้เรียกประชุมสมาชิกกันได้ข้อสรุปว่า ให้瓦กฟสวนดูซงดีเยี่ยมให้มั่นคง

กรณีต่อมา ชายผู้หนึ่งอายุ ๕๘ ปี เล่าว่า ในอดีตเมื่อยังเด็กตอนเคยไปเก็บกินทุเรียนในสวนดูซงถ้าเป็นประจำทุกปี ต่อมาราบสวนดูซงก็ถูกโค่นเพื่อปลูกยางพารา ตนไม่ได้สนใจอะไรมาถูกภัยหลังจากผู้ใหญ่ร่ว่าญาติคนหนึ่งที่เป็นผู้ใหญ่บ้านได้เป็นผู้จัดการโค่นและปลูกยาง ปัจจุบันเขาเป็นเจ้าของที่สวนยางนี้ ตนก็ไม่พอใจแต่ก็ทำอะไรไม่ได้

อีกกรณีหนึ่ง ชาวบ้านเล่าว่า สวนดูซงนับว่า มีต้นทุเรียนมากในอดีต ต่อมามีเมืองทุเรียนมีค่าญาติคนหนึ่งที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นได้โค่นต้นทุเรียนขาย สมาชิกต่างไม่พอใจ บางคนหัดทานแล้วแต่ก็ไม่เป็นผล ปัจจุบันสวนดูซงนับว่าเป็นของส่วนรวมอยู่แต่ไม่มีการใช้ประโยชน์เก็บกินเหมือนก่อน เพราะไม่มีต้นทุเรียนแล้วและใช้เป็นที่ตั้งของถังประปาหมู่บ้าน

ในปัจจุบัน ไม่บางมีราคามาก ไม่ผลราคาตก ความนิยมของชาวบ้านในการปลูกยางจึงเพิ่มขึ้นตามตัว เป็นผลทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนไป ชาวบ้านโค่นต้นเจาะปลูกยาง ความถี่ในการปลูกมากขึ้น ระยะห่างระหว่างแตรระหว่างต้นลดลง อายุการเบิดกรีดยางเร็วขึ้นกว่าเดิม พื้นที่นาถูกยกร่องเพื่อปลูกยาง มีการอัดแก๊สในต้นยางแก่ไก้ส์โโค่นเพื่อให้น้ำยางออก ที่ดินการเป็นสิ่งมีค่า พื้นที่ดินเป็นหลักประกันทางการเงินแก่ครอบครัวผู้ถือครอง เกิดรูปแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่กับชบชอนยังขึ้น

ในสวนยาง สวนไม้มีการซื้อขาย จำหน่าย งานของ มีการใช้พื้นที่ดินเป็นหลักค้าประกันในการซื้อขาย เงินจากธนาคาร แทนทุกบ้าน โฉนดที่ดินติดอยู่กับธนาคาร การเป็นลูกหนี้ธนาคาร รถส. เป็นเรื่องธรรมชาติ ของชาวสวนยาง บางคนยังใช้วิธีการทางกฎหมายข้างหน้ายในการขอเป็นผู้จัดการมรดกระหว่างพื้นที่

ราคากองผลผลิตทางการเกษตรมีผลต่อแนวคิด การดำรงชีวิตของชาวบ้านและลักษณะการใช้พื้นที่ ในสมัยปัจจุบันยังคงดำเนินการทำนาของป่า มาถึงรุ่นหลานเหลน นาถูกทodorทิ่ง ไม่มีโครงเห็นความสำคัญของ การทำนาเพราะราคายางจูง ใจมากกว่าและการซื้อขายคล่องตัว เมื่อลองกองมีราคางานพากันปลูก ลองกอง เมื่อลองกองราคาก่อตัวชาวบ้านจึงหวนกลับมาปลูกยางเหมือนเดิมพร้อมกับคอยดูพืชพันธุ์ใหม่ที่ สามารถขายได้ง่ายและราคาสูง

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษา^๑ ท้องถิ่นในสามจังหวัดภาคใต้ ระยะที่ ๒

วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ
(หัวหน้าโครงการ)

ศรีศักร วัลลิโภดม
(ที่ปรึกษาโครงการ)

กรกฎาคม ๒๕๕๑

ชีวิตทางสังคมของวัยรุ่นและคนหนุ่มสาว
ชาวมุสลิมในเมืองและปริมณฑลเมืองยะลา

(มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติม กรุณาอย่าอ้างอิง)

ทรัพยนุง มะเด็ง^๒
อับดุลเลาะมาน บادา

สารบัญ

- บทนำ ๑
- เมืองยะลา:ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการศึกษา
ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒
- การใช้ชีวิตของวัยรุ่นและหนุ่มสาวในอดีตและปัจจุบัน ๑๔
- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่พบในปัจจุบัน ๔๔
- ภาคพนวก ๖๒

ชีวิตทางสังคมของวัยรุ่นและคนหนุ่มสาวชาวมุสลิมในเมืองและปริมณฑลเมืองยะลา

ทรัยนุ มะเต็ง

อับดุลเล่ามาน นาดา

บทนำ

เมืองยะลาปัจจุบัน คือ พื้นที่ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลา เป็นเมืองที่มีความเจริญและศูนย์กลางทางค้า ธุรกิจ การศึกษามีผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอย่างคึกคักและเป็นเมืองที่จัดส่วนราชการทั้งหมดเป็นระเบียบที่ เมืองยะลาเป็นเมืองที่มีความสวยงามสะอาดและเป็นเมืองที่น่าอยู่ ร่มรื่นแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นเมืองที่ประวัติศาสตร์มีการโยกข้ายกที่ตั้งเมืองหลายครั้งกว่าจะเป็นเมืองยะลาในปัจจุบัน

บริเวณชานเมือง คือพื้นที่ที่ติดกับตัวเมืองยะลาซึ่งอยู่ในเขตตำบลสะเตงอกคือบ้านบีโอดีง บ้านสะเตง บ้านนาโงย บ้านนาโงยจินอ บ้านมาลายูบางกอก และพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองซึ่งเดิมเคยเป็นเมืองเก่า ขالอและในปัจจุบันปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมจากชุมชนที่มีลักษณะแบบชนบทมาเป็นชานเมืองยะลาที่ข้ายไปอยู่ฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำปัตตานีเมื่อนานมาแล้วคือบ้านท่าสาป บ้านปาลีเส้ง บ้านหน้าถ้ำและบ้านขาล อ บริเวณดังกล่าวปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่อันตรายซึ่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงระทึกขึ้นบ่อยครั้งต่อเนื่องทำให้ประชาชน ชาวบ้านและข้าราชการบางส่วนเสียชีวิตไปจำนวนมากและยังไม่มีท่าจะบุตติแต่งอย่างใด เช่นเดียวกับในตัวเมืองยะลา

ในขณะที่เมืองلامามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ การคุณนาคม การศึกษา เทคโนโลยีต่างๆ ทำให้สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของคนบริเวณชานเมืองและนอกเมืองจำเป็นต้องขยับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว คนหนุ่มสาวในสังคมมุสลิมที่มีวิถีชีวิตในสังคมซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกโภมเข้าสู่สังคมแบบการีตแบบมุสลิมอย่างรุนแรงแม้ว่าจะมีสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นก็ตาม

ในการปฏิรูปการศึกษาคนหนุ่มสาว คนหนุ่มสาวในเมืองยะลาทั้งบริเวณชานเมืองและนอกเมืองยะลาปัจจุบัน ที่เห็นได้ชัดเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคมของหนุ่มสาวมุสลิมรุ่นใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงดำรงอยู่ตลอดเวลา และเพื่อความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่นำไปสู่ปัญหาความความสัมพันธ์ระหว่างวัยหรือกลุ่มคนในพื้นที่อีกด้วยหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสภาพทางสังคมปัจจุบันของคนหนุ่มสาวคนหนุ่มสาวและความสัมพันธ์ระหว่างคนหนุ่มสาวต่างชาติ ศาสนาที่นับถือในพื้นที่เมืองยะลา ซึ่งในเมืองยะลาเป็นพื้นที่ที่มีสถาบันการศึกษาหลายแห่งและถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้